

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ЦЕРКОВНІ ШКОЛИ ЗАКАРПАТТЯ
ІМСТИЧЕЙ ВІОЛЕТТА МАРІЯ ІШТВАНІВНА

Студентка IV-го курсу
Освітня програма: Початкова освіта
Спеціальність: 013 Початкова освіта
Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Біда Олена Анатоліївна
доктор педагогічних наук, професор

Завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та
управління закладом освіти:

Біда Олена Анатоліївна
доктор педагогічних наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

**Кваліфікаційна робота
ЦЕРКОВНІ ШКОЛИ ЗАКАРПАТТЯ**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу
Імстичей Віолетта Марія Іштванівна

освітня програма: Початкова освіта
спеціальність 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Біда Олена Анатоліївна**
доктор педагогічних наук, професор

Рецензент: **Поллої Каталін Дезирівна**
доктор філософії, доцент

Берегове
2025

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés
Tanszék**

FELEKEZETI ISKOLÁK KÁRPÁTALJÁN

Szakdolgozat

Készítette: Imszticsei Violetta Mária

IV. évfolyamos tanító

szakos hallgató

Témavezető: Bida Olena

PhD, professzor

Recenzens: Pallay Katalin

PhD, docens

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УГОРСЬКОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ	8
1.1. Короткий огляд Закарпаття	10
1.2. Інституційні рамки угорських навчальних закладів Закарпаття	12
1.3. Історія становлення Закарпатських церков.....	15
II. УТВОРЕННЯ ЦЕРКОВНИХ ГРОМАД, ЦЕРКОВ ТА ШКІЛ	17
2.1. Школи в рамках реформатської церкви	17
2.2. Створення школи в католицькій церкві.....	20
2.2.1. Карачинський грехо-католицький ліцей	20
2.2.2. Мукачівський католицький ліцей	21
III. КОНФЕСІЙНІ ШКОЛИ УГОРСЬКОЇ МОВИ ТА ЗАКАРПАТТІ І	
УГОРЩИНІ (РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	23
3.1. Метод дослідження, дослідницькі питання, гіпотези	23
3.2. Місце проведення дослідження – представлення вибірки	24
3.3. Презентація результатів на Закарпатті	25
3.4. Презентація результатів на Угорщині	30
ВИСНОВОК	37
РЕЗЮМЕ	38
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	39
ДОДАТОК	
1. додаток. Опитувальник – студентів, використаний у дослідженні.	
2. додаток. Таблиця та список діаграм.	

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I. A MAGYAR TANNYELVŰ OKTATÁS KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE	
KÁRPÁTALJÁN	8
1.1. Kárpátalja történetének rövid áttekintése	10
1.2. A magyar tannyelvű oktatás intézményi keretei Kárpátalján	12
1.3. A kárpátaljai egyházak kialakulásának rövid története	15
II. EGYHÁZI KÖZÖSSÉGEK, TEMPLOMOK ÉS ISKOLÁK KIALAKULÁSA ..	17
2.1. Iskolák a református egyházon belül	17
2.2. A katolikus egyház iskolaalapítása.....	20
2.2.1. Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceum.....	20
2.2.2. Munkácsi Szent István Líceum.....	21
III. MAGYAR TANNYELVŰ FELEKEZETI ISKOLÁK KÁRPÁTALJÁN ÉS	
MAGYARORSZÁGON (EGY EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI)	23
3.1. A kutatás módszere, kutatási kérdések, hipotézisek	23
3.2. A kutatás helyszínei, a minta bemutatása	24
3.3. Az eredmények bemutatása Kárpátalján	25
3.4. Az eredmények bemutatása Magyarországon	30
ÖSSZEFOGLALÁS	37
REZÜMÉ	38
FELHASZNÁLT IRODALOM	39
MELLÉKLET	
1. sz. melléklet. A vizsgálatban alkalmazott tanulói kérdőív	
2. sz. melléklet. Táblázatok és ábrák jegyzéke	

BEVEZETÉS

A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás története nagyon széles körű. Nagy áttörés történt, amikor a második világháború után a Szovjetunióhoz csatolt Kárpátalján elkezdődött 1945-ben a magyar tannyelvű iskolai oktatás, amely fontos szerepet töltött be abban, hogy a kárpátaljai magyarság a megpróbáltatások ellenére erős nemzeti közösségként vészelte át a szovjet időszakot. Ez a körülmény sok nehézséget és alkalmazkodást igényelt a helyi magyar közösségek részéről, ugyanakkor fontos szerepet játszott abban, hogy a kárpátaljai magyarság az ellenséges politikai környezet ellenére is fenn tudta tartani az anyanyelvét és a nemzeti identitását. Ennek a folyamatnak az egyik meghatározó pillére az oktatás és az egyházi iskolák szerepének újraértelmezése és megerősödése volt.

Dolgozatom témája a Felekezeti iskolák Kárpátalján. Azért választottam ezt a témát, mert szerintem nagyon sok embert érint, hisz mindenki tartozik valamilyen egyházi felekezethez és minden családot előbb-utóbb foglalkoztat az oktatás helyzete a saját gyerekek kapcsán is. Az utóbbi időkben Kárpátalján megjelentek az egyházi iskolák és így az oktatás színvonala is egyre inkább változatos képet mutatott kis vidékünkön. A kárpátaljai magyaroknak nagy kihívással kellett szembenézni a többszöri rendszerváltás ideje alatt az államnyelvek változásaival, valamint azzal, ahogy az oktatás tannyelve és tartalma is változott. A magyar anyanyelvű nemzedéknek meg kellett és a mai napig is meg kell harcolni azért, hogy a következő generációk akár az alapoktatástól a felsőoktatásig magyar nyelven folytassák tanulmányaikat. Ugyanígy Magyarországon is párhuzamosan megfigyelhető az egyházi oktatás iránti érdeklődés fokozódása, különösen a rendszerváltás utáni időszakban, amikor is az egyházak ismét aktív szereplőivé váltak az oktatásnak. Ebben a harcban van nagy szerepe az egyházaknak.

A dolgozat célja kettős: egyrészt átfogó képet kíván adni a felekezeti iskolák működéséről, szerepéről és fejlődéséről Kárpátalján, másrészt egy empirikus kutatáson keresztül bemutatom, hogyan vélekednek a tanulók és szüleik ezekről az intézményekről Magyarországon és Kárpátalján. A lakosság vallási hovatartozását tekintve a görögkatolikus, a római katolikus, a református és az ortodox egyház is meghatározó a kárpáti térségben. A Kárpátalján élő magyarok többsége református, a görögkatolikus pedig a ruszinok nemzeti vallásának számít. Az 1990-es években ezek a történelmi egyházak kezdik meg iskolaalapítási tevékenységüket. A téma különösen aktuális, hiszen az elmúlt években mindkét régióban megfigyelhető az egyházi iskolák számának növekedése, valamint azok megerősödése a köznevelési rendszerben.

Kutatásom során két régiót választottam: Kárpátalját és Magyarországot. Mindkét helyszínen három-három felekezeti iskola tanulóit kérdeztem meg kérdőíves módszerrel. Kárpátalján a Péterfalvai Református Líceumban, a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceumban és a Munkácsi Szent István Római Katolikus Líceumban zajlott az adatfelvétel. Magyarországon pedig a Bocskai István Református Oktatási Központban, a Széchényi István Római Katolikus Technikum és Gimnázium, valamint a Szent Anna Görögkatolikus Gimnázium és Technikumban került sor a kutatásra.

Az empirikus részben feltérképeztem a tanulók vallásosságát, iskolaválasztási szempontjait, a szülők iskolázottságát, vallási aktivitását és olvasási szokásait is. A kérdőívek eredményeit diagramokkal, táblázatokkal illusztráltam, és röviden elemeztem. A válaszok alapján megállapítható, hogy a felekezeti iskolákba járó tanulók jelentős része vallásos háttérből érkezik, ugyanakkor az iskola szerepe a vallásosság elmélyítésében is megkérdőjelezhetetlen. A szülők döntését gyakran befolyásolja az iskola erkölcsi nevelési háttere, a közösségi szellem és az egyházhoz való tartozás.

A dolgozat szakirodalmi háttere főként a magyar nyelvű felekezeti oktatás történeti fejlődését és jelenlegi helyzetét mutatja be. Kitértem a magyar oktatás történeti alakulására Kárpátalján, különösen a 20. századi változásokra, valamint bemutattam az egyházak oktatásban betöltött szerepét. Hivatkoztam többet között Csernicskó István, Dupka György, Orosz Ildikó és más neves kutatók munkáira, akik alapos képet adnak a kárpátaljai oktatási és nyelvpolitikai helyzetről.

Véleményem szerint összességében elmondható, hogy a felekezeti iskolák mind Kárpátalján, mind Magyarországon fontos szerepet játszanak a nemzeti és vallási identitás megőrzésében, a közösségformálásban és az értékalapú nevelésben. A dolgozatommal nemcsak ezeknek az intézményeknek a társadalmi szerepét kívántam bemutatni, hanem arra is kerestem választ, hogy miként befolyásolják a diákok és családjaik életét és ezen keresztül a jövő nemzedékének értékrendjét és közösségi elkötelezettségét.

I. A MAGYAR TANNYELVŰ OKTATÁS KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE KÁRPÁTALJÁN

A magyar nyelvű oktatás Kárpátalján jelenleg járásonként, körzetenként változik. Azokban a járásokban, ahol nagyobb számban élnek magyarok, nem szakadt meg az oktatás az elemi és az általános iskolákban. Ezek nagy részben a munkácsi, ungvári, beregszászi és nagyszőlősi járás magyar falvai. Azokon a településeken, ahol szórványban élnek a magyarok, eleinte semmilyen anyanyelvű oktatás nem alakult ki, még az olyan városokban és falvakban sem, ahol elég nagy a magyar lakosság száma, mint például Rahón, Huszton vagy Körösmezőn. Nem szerveztek oktatást a nagyszőlősi járás görög katolikus falvaiban sem, mivel itt a lakosságot vallási alapon ukránnak nyilvánították (Csepe, Mátyfalva, Karácsfalva, Gödényháza stb.).

Az első magyar tannyelvű középiskolák 1953-ban alakultak meg. Az anyanyelvű továbbtanulás egyetlen lehetőségét hosszú évekig a Munkácson működő tanítóképző szakközépiskola jelentette, bár itt is csak néhány tantárgyat tanítottak magyarul. Nem folyt magyar nyelvű oktatás az 1946-ban alapított Ungvári Állami Egyetemen sem, mígnem előbb az orosz filológusképzés keretében, majd 1963-tól magyar filológiai szakon megindult a magyar nyelv- és irodalomtanárok képzése is. Bár ezeken a szakokon tanulók is csak szaktantárgyaikat hallgathatják magyarul, az általános filológiai és társadalomtudományi tárgyakat ukrán és orosz nyelven tanították (Orosz, 1995).

A Szovjetunióhoz csatolt Kárpátalján már a második világháború után megkezdődött a magyar nyelvű oktatás, amely fontos szerepet játszott abban, hogy a kárpátaljai magyarság a megpróbáltatások ellenére is erős közösségként vészelte át a Szovjetunió hatását. Kárpátalján a háború befejezése után több mint száz, 86 elemi és 16 hétéosztályos iskola indult meg.

A magyar középiskolai oktatást a szovjet hatóságok betiltották. 1945-ben kezdte meg működését a napjainkban már megszűnt Ungvári Magyar Tankönyvszerkesztőség is.

Az 1951-1952-es évben a magyar iskolák körében először haladta meg a hétéosztályos iskolák (55) száma az elemi iskolák számát (46). A magyar nyelvű tízosztályos oktatás 1953-ban indult be négy magyarlakta településen, miután kárpátaljai magyar értelmiségiek Moszkvánál kérvényezték az anyanyelvű oktatás bővítését. A következő évben már 9 középiskola állt rendelkezésre.

A magyar iskolákban tanulók orosz nyelvtudásának viszonylag gyenge és alacsony szintjére hivatkozva orosz és ukrán nyelvű osztályokat indítottak a magyar iskolákban. Az

1966-1967-es tanévben a magyar tannyelvű iskolák egynegyedében voltak orosz és ukrán osztályok, nagyrészt a magyar többségű Beregszászi járásban. 1989-re csak 50 teljesen magyar tannyelvű iskola maradt (Csernicskó, 2007).

Nagy jelentősége volt a magyar oktatás fejlődését tekintve, hogy 1963-ban az Ungvári Állami Egyetemen megnyílt a magyar filológiai tanszék, amely amellett, hogy felkészült magyartanárokkal látta el az iskolákat, a kárpátaljai magyar értelmiségi képzés intézményévé is vált. A kárpátaljai magyar középiskolákból az 1960-as években kikerült végzősök egy része a nagyvárosok legjobb egyetemein tanult tovább. A magyar érettségizők többsége számára azonban hatalmas akadályt jelentett a kötelező orosz vagy ukrán írásbeli felvételi vizsga. Ezért valóságos mérföldkő volt a kárpátaljai magyarság életében, hogy 1973-ban a Fodó Sándor, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség későbbi alapító elnöke által indított aláírásgyűjtés hatására Moszkva engedélyezte a magyar nyelvű felvételizést az Ungvári Állami Egyetemen. Már ebben az évben a magyar iskolák mintegy 130 végzőse jutott be különböző szakokra, a felsőoktatási intézmény számukra egyéves kötelező orosz kurzust indított.

A Szovjetunió utolsó éveiben növekedett a kárpátaljai magyar iskolák száma, és 1991-re elérte a 88-at. A függetlenné vált Ukrajna tovább működtette a szovjet oktatási rendszert, amelynek nemzeti átállítása közel tíz évig tartott, a rendszeres tankönyvkiadás is csak 2000-től indult meg. A magyar iskolákban a legnagyobb megoldatlan problémát az ukrán nyelv oktatása jelentette. Tizenöt évig nem volt tanterv, sem tankönyvek az ukrán nyelv tanításához, nem álltak rendelkezésre – és kellő számban ma sincsenek – képzett tanárok. A jelenleg működő közel száz magyar tannyelvű iskolában összesen több mint 16 ezer diák tanul.

Hatalmas előrelépést jelentett a magyar oktatásban, hogy 1993-ban elindult a Nagyberegi Református Líceum, amit további öt egyházi líceum – három református, egy-egy római és görögkatolikus – alapítása követett. Ezek a magyar oktatás alappillérei lettek, végzőseik több mint 90 százaléka folytatja tanulmányait ukrainai és magyarországi felsőoktatási intézményekben (Bura, 2003).

A kárpátaljai magyarság történetének egyik legnagyobb vívmánya, hogy 1994-ben Beregszászon megalakult a ma II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolának nevezett, nem állami felsőoktatási intézmény, amely napjainkban a kárpátaljai magyar szellemi, tudományos és művelődési élet fellelőjévé lett. Így tehát az óvodától a felsőoktatásig terjedővé vált a kárpátaljai magyar nyelvű oktatási rendszer.

Az ukrán parlament által 2017. szeptember 5-én elfogadott oktatási törvény az oktatás korszerűsítését tűzi ki 2018 szeptemberétől bevezetendő reformokkal, egyebek közt 11-ről 12

évre emelve a kötelező elemi, általános és középfokú oktatás idejét, s az addigi 22-ről 9-re csökkentti a tantárgyak mennyiségét. A törvény autonómiát ad az iskoláknak, és béremelést ír a pedagógusoknak. A törvénynek az oktatás nyelvről szóló 7. cikkelye mondja: Ukrajnában az oktatás nyelve az államnyelv kell, hogy legyen. Ennek megfelelően a nemzeti kisebbségek anyanyelvű oktatása – az ukrán mellett – csak az első négy osztályban engedélyezett, és csupán az önkormányzati fenntartású tanintézetek külön osztályaiban vagy csoportjaiban, így az 5. osztálytól felfelé, az anyanyelvi tantárgyak kivételével, minden tantárgyat ukránul kell oktatniuk a tanároknak. Ez a rendelkezés a nemzeti kisebbségek szervezetei szerint sérti Ukrajna alkotmányát, több jelenleg is érvényes törvényét, nemzetközi egyezményekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeit. A törvény heves vitát váltott ki belföldön, de az Ukrajnával szomszédos Magyarország, Románia és Lengyelország is tiltakozott a nemzetiségek anyanyelven történő oktatásának tervezett háttérbe helyezése ellen (Radvánszky, 2017).

1.1 Kárpátalja történetének rövid áttekintése

A mai Kárpátalja Ukrajna dél-nyugati közigazgatási megyéje, Magyarországgal, Szlovákiával, Romániával és Lengyelországgal szomszédos. Területe 12 800 km². Négyötöde hegyvidék, egyötöde alföld, beregi és ugocsai Tiszahát. Az itteni Kárpátok három nagyobb hegyvonulata: a Beszkidek és a Gorgánok földrajzi határon és a vízválasztón húzódnak, a megye középső és keleti részét foglalják el a Poloninák és a Vihorlát-Gutini hegyláncok. A vidék délkeleti részében pedig a Máramarosi havasok fekszenek. Kárpátalja – és egyúttal Ukrajna – legmagasabb pontja a 2061 m magas Hoverla hegység. Legnagyobb folyója a Tisza, egyéb folyói pedig: Tarac, Talabor, Nagyág, Borzsa, Latorca, Ung. Legnagyobb tava pedig a Szinevéri-tó. Kárpátalja teljes népessége megközelítőleg 1 millió 250 ezer fő, a magyarok száma kb. 150 ezer, ami nagyjából 12 %-a Kárpátaljának. Megyeszékhely: Ungvár. Nagyobb városok: Munkács, Beregszász, Csap, Huszt (Dupka, 2017).

Kárpátalja „Kárpátontúli Ukrajna” néven átmeneti államalakulat volt, mely körülbelül másfél évig, 1944 októberétől 1946 januárjáig állt fenn. Ebben az időszakban az ukrán nyelvet választották meg hivatalos nyelvként. Jogi értelemben a hatalmat választott képviselői szervek, a Néptanács és helyben a népi bizottságok gyakorolták. A Néptanács, mint a legfőbb államhatalmi szerv az igazgatási funkciók mellett jogalkotó szerepet töltött be, ezért tekinthetjük ebben az időszakban Kárpátontúli Ukrajna kormányának. A kormányt az elnökség és a bizottsági testület alkotta. A Néptanács számos határozatot fogadott el. 1944. decemberében

megszakította a kapcsolatot a Csehszlovák Köztársaság kormányának helyi képviselőjével, valamint a csehszlovák, illetve a magyar állami tulajdont Kárpátalján a saját tulajdonába vette.

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa elnökségének 1946. január 22-én kelt rendelete Kárpátontúli Ukrajnát az Ukrán SzSzK Kárpátontúli területének nyilvánította. 1944 végétől 1946 elejéig a régió életében gyökeres változások következtek be (Fedinec – Vehes, 2017).

A korábbi Szovjetunió és a mai Ukrajna legkisebb közigazgatási területét képező *Kárpátalja* négy történelmi magyar vármegye - Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros - helyezkedik el, 12800 km²-nyi területen. A kárpátaljai magyarok túlnyomó többsége, közel kétharmada a régió alföldi részének falvait lakja. A sokáig *egyetlen magyar többségű városnak* számító Beregszász mára elvesztette ezt a státuszát, a magyarok részaránya sajnos napjainkban már 50 % alá esett. Az ungvári magyarok hányada a város teljes lakosságának cirka 7-8 %-át teszi ki, hasonló az arány Munkács esetében is.

Kárpátalja nagyobb városai: Ungvár a közigazgatási centrum, Munkács, Beregszász, Nagyszőlős, Ilosva, Rahó, Szolyva, Huszt, Técső, Csap. Kárpátalja egésze az itt eredő Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik, a folyó több helyen is a megye határfolyója. A legfontosabb jobb oldali mellékfolyók: a Tarac, a Talabor, a Nagyág, a Borzsa, és a Tiszába a megyehatáron túl a Bodrog közvetítésével ömlő Ung és Latorca folyók (Dupka, 2017).

A vidék egy évezreden át Magyarországhoz tartozott. Az első világháború után a trianoni békeszerződés megkötése után a Csehszlovák Köztársaság kötelékébe került 1919. május 6.-án. Az első bécsi döntés értelmében 1938. november 2-án az Ungvár-Munkács-Beregszász tengely mentén az alföldi részt visszacsatolták Magyarországhoz, A vidék főleg szlávok lakta hegyvidéki területe csehszlovák kézen maradt önálló egységként néven: Podkarpatska Rus. 1939. március 15-én a magyar csapatok elfoglalták egész Kárpátalját, amely így 1944 októberéig újra Magyarországhoz tartozott. Ekkor a területet megszállták az ún. felszabadító szovjet csapatok és saját területükké tették, amit több hónap átmeneti állapot után aztán az 1945. június 29-én a megkötött szovjet-csehszlovák szerződés hitelesített. A vidéket 1946-ban az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság Kárpátontúli területe néven az akkori Szovjetunió, vagy más néven: Szovjet-Ukrajna legkisebb közigazgatási egységévé alakították, s ez a státusza megmaradt egészen 1991. augusztus 24-éig. Ekkor a széthulló Szovjetunió bukása után kikiáltják Ukrajna függetlenségét, s innentől kezdve Kárpátalja ennek az új államalakulatnak képezi a részét, hivatalosan továbbra is Kárpátontúli terület néven: Закарпатська область.

Jelenlegi tudásunk szerint a vidék a magyar királyság megalakulása előtt nem tartozott teljesen semmilyen államalakulathoz, ugyanakkor a szláv kontinuitást bizonygató egyes kutatók szerint a mai Kárpátalja területe a Kijevi Rusz övezete volt, mások szerint a Nagy-Morva Birodalom részét képezte, és a honfoglaló magyarok az itt élő szláv népcsoportot leigázva nyertek életteret; ezen túlmenően az akkor itt élt szlávok és a mai ukránok között genealógiai azonosságot tételeznek fel, és erre alapozzák az ősi szláv földek ún. újraegyesítésének ideológiáját. Ennek a nézetnek a tarthatatlanságát többször igazolták régészeti, antropológiai, néprajzi, etimológiai adatokra támaszkodó vitacikkek, monográfiák, ám a Kárpátalja történelmét ismertető orosz és ukrán források mégis az utóbbi szemléletet követik (Fedinec és mtsai, 2010).

1.2 A magyar oktatási intézmények intézményi keretei Kárpátalján

Az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságban az oktatási rendszer szerkezete semmiben nem tért el a többi köztársaságétól. A rendszer struktúrája a következő volt: iskoláskor előtti nevelés, bölcsődék az 1-3 évesek számára; óvodák a 4-7 évesek számára. Egységes általánosan képző és kötelező középiskola, amely három tagozatból állt. Alsó tagozat, 1-3. osztály, korhatár 7 év; felső tagozat, vagy hivatalos nevén középiskola, 4-8. osztály. A 8. osztály végén a tanulók négy alaptantárgyból vizsgáztak, és ezzel megszerezték a képzést igazoló okiratot az általános iskolai végzettséget, amely alapján tanulmányaikat folytathatták a különböző szintű és rangú intézetekben, vagy az érettségihez vezető középiskolában; középiskola, 9-10. osztály. Felvételizni nem kellett, sőt kötelezővé vált mindenki számára, amennyiben tanulmányait nem szakiskolában vagy szakközépiskolában folytatta. Szakmunkásképzők az általános iskola után voltak. A felvétel beiratkozás vagy beszélgetés alapján történt. Szakmától függően 1-3 éves felkészítés után a legszélesebb rétegek számára adott alapfokú szakképesítéseket, de nem végződött érettségivel. Az érettségit az esti vagy levelezős intézetekben szerezhették meg a hallgatók. Szakközépiskolák szintén az általános iskolák után voltak. Ide általában felvételi vizsgák alapján kerülhettek be a diákok, ahol a 3-4 éves képzés alatt a legkülönbözőbb szakképesítést és érettségit szerezhettek. Egyes intézmények az általuk kiállított okiratot diplomának nevezték, de valójában nem jelentett felsőfokú végzettséget. Ide sorolhatók az óvónő- és tanítóképzők, ápolóképzők stb., például a munkácsi tanítóképző és a beregszászi egészségügyi szakközépiskola is hasonlóan középfokú végzettséget adó intézmény.

Technikumok az általános vagy középiskolára épülő intézmények. Felvételi vizsgák alapján beiskolázó, szakmát és érettségit jelentő diplomát adó, középfokú intézmények, ahol a képzési idő általános iskola után 4-5 év, középiskola, vagyis érettségi után 2-3 év. Főiskolák érettségizett tanulók szakirányú képesítését biztosító, 4 éves képzési idejű oktatási intézmények, melyek sikeres elvégzése után diplomát szerezhettek a diákok. Az egyetemeken érettségizett tanulók tudományos és szakirányú képzését biztosító oktatási intézménye, melyekben a képzési idő 5-6 év. Aspirantúra pedig az egyetemeken működő doktori iskola. 3 éves képzési idő és a disszertáció megvédése után kandidátusi fokozatot nyújt a diákok számára. 1973-tól a kisebbségi területeken előkészítő, vagy úgynevezett nulladik osztályokat szerveztek hat éves iskolázási korhatárral, a kisebbségek felzárkóztatása érdekében. A későbbiekben ezt kiterjesztették az orosz és ukrán tananyelvű iskolákra is, így tizenegy éves lett az általánosan képző középiskola. Az oroszok lakta vidéken nagyon nehezen fogadták a hatéves iskolázási korhatárt, így egészen napjainkig engedélyezik a három évfolyamos elemi iskolák működését, hét éves iskolázási korhatárral. Ebben az esetben a tanulók a harmadik osztály után egyből az ötödikben folytathatják tanulmányaikat. Az ukrán Oktatási Minisztérium 1992-ben fogadta el a közoktatást (Orosz, 1995).

A Kárpátalján működő 14 I-II. fokozatú felsőoktatási intézmény közül kizárólag ötben folyik csak magyar nyelvű képzés: Munkácsi Tanítóképző, Beregszászi Felcseriskola, Beregszászi 11. sz. Szakközépiskola, Jánosi Mezőgazdasági Líceum, Ungvári Közművelődési Szakiskola. Az iskolákban tanuló magyarok száma 778, közülük 636 magyar tagozatra jár. Ezek az intézmények közül a legrégebbi magyar csoportokat is fenntartó intézet a Munkácsi Tanítóképző, amely Huszton működött, később gyakorlóiskola híján 1950-ben átkerült Munkácsra. 1963-ig, az Ungvári Állami Egyetem magyar tanszékének megalakításáig ez volt az egyetlen magyar nyelvű továbbtanulási lehetőség Kárpátalján. A tanítóképzőben tanítói, óvónői és zenepedagógus szakok működnek napjainkig. A tanulmányi idő pedig 4 év (Gabóda, 1999).

A Kárpátaljai Református Egyház Alapítványa megalapította a Péterfalvi Református Líceumot 1995-ben, viszont hivatalosan csak 1998-tól ad középfokú végzettséget tanulóinak. A líceum fenntartója az egyház, viszont kis mennyiségben az államtól is kap támogatást. Az intézményben szakmai képzés is folyik, mint például a számítógép-kezelői, könyvelői, varrónői képzés és mezőgazdasági gépvezetői jogosítványt szerezhettek a tanoncok. Az iskola 2001-től mindössze 191 végzöst bocsátottak ki, ebből 150 diák tanult tovább. A diákok többsége a KMF-t választotta intézményül (Kötél – Szarka, 2014).

A Beregszászi 11. számú Szakközépiskolát 1997-ben összekapcsolták a 18. számú Ruhaipari Szakközépiskolával, amit 1947-ben alapítottak meg. Ez utóbbi intézményben 1989-től már működnek magyar csoportok. Az iskolában a tanulmányi idő 3 év és beszélgetés alapján történik a felvételi. Az intézményben ruhakészítő, szabász, pék-cukrász, pincér, asztalos, szobafestő-mázoló, vízvezeték-szerelő és gázhegesztő szakmát tanulhatnak a diákok. Magyarul pedig három szakon tanulhatnak a diákok: a ruhakészítő, a vízvezeték-szerelő és -hegesztő, valamint a szobafestő-mázoló szakon. Az intézményben 225 magyar tanul, közülük 199-en a magyar csoportokban. A magyar tagozaton mind a közismereti, mind a szaktárgyakat anyanyelven oktatják, amit a 79 tagú kollektíva 24 tanára segít és lát el. Magas a magyar tanulók száma az asztalos szakon, ami egyébként indokoltá tehetné a magyar csoport létét. Az 1998/99-es tanévre a kárpátaljai magyar sajtóban úgy jelent meg a felvételi tájékoztató, hogy kifejezték a magyarul tanulható szakok közül a jelentkezők körében legnépszerűbbnek bizonyulót, a ruhakészítő szakot.

A Jánosi Mezőgazdasági Líceumot 1996. szeptember 1-jén nyitották meg hivatalosan. Egyetlen teljesen önálló magyar nyelvű szakképző intézménye a megyének. Az alapiskola elvégzése után sikeres felvételi esetén tanulhatnak a gazdaszony-képzőben. Az intézményben működött a Munkácsi Mezőgazdasági Technikum kihelyezett tagozata is. Ide érettségivel felvételizhettek, és a tanulmányi idő 2,5 év volt, és farmerképzést biztosított hallgatóinak. Az oktatás magyar nyelven történt minden szak és tantárgy esetében tandíj-mentesen. 22 pedagógus látta el a képzést. 83 tanuló járt az intézménybe és mindenki a Beregszászi járásból. Az 1999/2000. tan-évben a jánosi tagozat teljesen megszűnt, viszont magyar állatorvosi csoport indult Munkácson. Az Ungvári Közművelődési Szakközépiskolát 50 évvel ezelőtt nyitották Huszton, ezután 1985-ben helyezték át Ungvárra. 1990 óta van magyar tagozata, ahol népművelőket képeznek az ének-kar-mester, koreográfus, népzene, fúvószena, rendezői, könyvtáros szakokon. A könyvtárosi szakon kívül, ahová érettségi után lehet csak jelentkezni, mindegyikre a 9. osztály után nyerhetnek felvételt a diákok, illetve érettségivel a 2. évfolyamra iskolázzák be a felvételt nyert hallgatókat. A zenei képzésre követelmény az alapfokú zeneiskolai bizonyítvány is. Az intézményben tanuló magyarok száma 80, ebből 62 a magyar tagozatra jár, és köztük 27 önköltséges diák. A tanári kar 110 pedagógusából 22-en vállalnak órákat a magyar tagozaton. A hallgatók Kárpátalja magyar-lakta járásaiból verbuválódnak (Grancsak, 1997).

A Beregszászi Egészségügyi Szakközépiskola, vagy ahogy a nép nevezi, a felcseriskola a terület egyik legnépszerűbb intézménye, legalábbis a magyar diákok körében, 1945 óta működik a városban. Az intézményben ápolói, felcseri, szülésznői diplomát lehet szerezni. Az

első kettőre a 9. osztály, míg a szülész nőire viszont érettségi után lehet felvételt nyerni. Magyar tagozata eddig csak a felcserszaknak van. Az iskolában tanuló 590 hallgató közül 162 magyar és közülük 92. Az intézményben csak a közismereti tárgyakat oktatják magyar nyelven, amit a 29 fős tanári kar 11 pedagógusa vállalt el. Az intézmény még 30 óraadó tanárt alkalmaz a teljes képzésben. A magyar tagozatot 1993-ban indították a KMPSZ által, de az igazgatóság és a járási vezetés a könnyebb ellenállás és bizonyos számítások miatt nem az állami beiskolázási keret terhére indította a magyar csoportot, hanem az oktatásra kiadott engedélyt a járási költségvetés terhére kérték. Ennek az lett a következménye, hogy miután a járási költségvetés is teljesen összeomlott 1996-ban, csak abban az esetben akarták a magyar csoport beindítását engedélyezni, ha a szülők vállalják a képzés teljes költségét. Ez azt is mutatja, hogy a kisebbségeket jogos és törvényes követeléseit nem egyenrangú állampolgárként kezelik. A helyzet már valamilyen szinten változott, most arányosabb a teherviselés, mivel a csoport felének költségeit a járás biztosítja. A szakmai képzés átalakulóban van országos és területi szinten is, viszont egyelőre az jellemző, hogy a szakiskolák nem tudnak piacépítő profilváltást végrehajtani, és a most folyó oktatás elég alacsony színvonalú, aminek a gazdasági nehézségek mellett az új ismeretek, tantervek, képzési formák, fejlesztési lehetőségek hiánya is az oka. A magyar képzés gondja ezen a területen az, hogy eléggé esetleges, sok a bizonytalanság (Gabóda, 1999).

1.3 A Kárpátaljai egyházak kialakulásának rövid története

A második világháborút követően a Szovjetunióhoz csatolt területeken nagy változások következtek be, ugyanis az akkor aktív tevékenységeket folytató görög katolikus, római katolikus és a református egyházak súlyos helyzetbe kerültek. Ennek fő okai, hogy a lelkészeket és papokat munkatáborokba hurcolták el, az egyházi tulajdont államosították, a lelkészképzéseket megszüntették. Később, az 1980-as években enyhült a kultúrával és az egyházzal szembeni megítélés.

1989-ben a Kárpátaljai Református egyházkerület visszakapta azt a 7 templomát, melyet a falvak összevonásáról szóló 1961-es hrucsovi rendelet alapján bezártak. Ebben az időszakban indult meg a hitoktatás, az egyházi tulajdonok visszaadása, valamint a gyülekezeti élet nyilvános gyakorlása. A református egyház újjáalakításának első lépései befejeződtek az intézményrendszer kiépítésében, a belmisszióban és az egyházi törvényalkotásban egyaránt (Fedinec, 2015). 1944-ben Kárpátalján bekövetkezett rendszerváltásnak, a szovjetrendszer kiépítésének egyik fontos összetevője az ateista nevelés, amely nagymértékben veszélyeztette

és nehezítette az egyház életét. Majd ezt követően 1945-től elindult a történelmi egyházak, a „vallásosság, a hívő emberek meggyőződése elleni harc” és a hatóságok különböző módon igyekeztek korlátozni a hitéletet, a vallásos tevékenységeket.

A '44-es események nagy hatással voltak a beregszászi római katolikus egyházra. A szovjet csapatok bejövetele után az egyház nem tehetett mást, mint hogy türelemre intse az egyház híveit.

A sztálinizmus időszaka jelen volt a kárpátaljai római katolikus egyház életében is. A kommunista agitátorok könyörtelenül nehezítették meg a vallási közösségek életét. Többek között betiltották a hitoktatást, megfosztották az egyházat épületeinek, templomainak tulajdonjogától, államosították az egyházi okiratokat és a könyvtárakat, valamint a történelmi feljegyzéseket is. Ahol a hívek erősen ragaszkodtak templomukhoz, használatáért jelentős adót kellett fizetniük. Ha elmaradt az adófizetés, akkor kegyelem nélkül Isten házáat kulcsra zárták. A vérszemet kapott kommunisták ezzel sem elégedtek meg, az emberi jogokat nem f, sorra zárták be a templomokat. A szent helyeket meggyalázták: raktárrá, sportteremmé, ateista múzeummá, stb. alakították át (Dupka, 1993).

A Szovjetunió felbomlása után kialakult az elvándorlás Kárpátalján, ami napjainkban is jelen van. Főleg a kisebbségek hagyták el az országot, külföldön keresve új munkalehetőségeket. A folyamat negatív hatása hamar megmutatkozott, nem csak demográfiai arányeltolódásban, hanem gazdasági- és kulturális téren is. Az egyházban is jelentősen megmutatkozott ez a probléma. A hívek közül az utóbbi években nagyon sokan települtek át Magyarországra, illetve Németországba.

A munkácsi II. Rákóczi Ferenc Magyar Tannyelvű Középiskola két osztályt hozott létre 1998-ban, azzal a céllal, hogy magasabb szintű képzést biztosítson az itt tanulók számára, ami megfelel a felsőoktatási intézmények felvételi „elvárásainak”. Másrészt magas erkölcsi szintű nevelési háttérrel biztosítson a továbbiakban, remélve, hogy ez által sikerül csökkenteni a kivándorlás mértékét. Az eredmények azt mutatták, hogy életképes a kezdeményezés. Az itt végzett tanulók nagyobb része, felvételt nyert a felsőoktatási intézmények valamelyikébe. Három év elteltével szűknek bizonyult már az iskolán belül elkülönített rész. Eljött az ideje az önálló intézmény megteremtésének. Az Egyházmegyei Szent Márton Karitászt tehát alapítási igényt nyújtott be. Az adminisztrációs akadályok elhárulása után, 2001. augusztus 30-án, bejegyezték a városi önkormányzatnál a Munkácsi Magyar Nyelvű Líceumot. Ezzel létrejött Ukrajna egyetlen római katolikus líceuma. Ebből adódik, hogy a diákok többsége katolikus, de tanulnak itt más felekezethez tartozók is (Majnek, 1998).

II. EGYHÁZI KÖZÖSSÉGEK, TEMPLOMOK ÉS ISKOLÁK KIALAKULÁSA

Az első keresztény iskolákat a korai szerzetesközösségek indították el. A 4-8. században egyre több szerzetesközösségi iskola alakult Európában, amelyek terjedését a missziós tevékenység mellett a népvándorlás is segítette. A középkor hajnalára Európa szerte elterjedt szerzetesi iskolák, amelyekből pár évszázaddal később a modern keresztény iskolák kialakultak, egyszerre adtak tudást a műveltség, a hit és az erkölcs területén (Kemény, 1986).

A középkorban már az egyház jelenléte egyre erősebb és befolyásosabb lett minden területen: hatalmi, politikai, gazdasági, lelki kérdésekben éppúgy, mint az oktatás területén. Leginkább a kolostorok, plébániák, püspöki székhelyek tartottak fenn iskolákat, amire a 11. századtól kezdve hazánkban is találunk példákat. Ezekben az intézményekben elsősorban írást, olvasást, számolást tanítottak a paraszt gyerekeinek. De még a nemesi udvarokban, királyi városokban működő világi tanítók és nevelők is a keresztény nevelés hagyományaira és értékrendjére alapozták pedagógiájukat.

Mire a 14-16. században a humanizmus képviselői és a reformátorok megjelentek, addigra a középkori egyház számára az iskola ügyei már mást jelentett, mint a kora középkori szerzetesközösségek számára. A humanista pedagógiai gondolkodók az oktatás terén is az adfontes jelszót követték, s újra felfedezték és értelmezték az antik görög és római nevelési elveket. A humanista embereszmény megvalósításának célja lebegett a szemük előtt, amely szerint az ember mérhetetlen értékekkel rendelkezik, ezért képes megérteni, értékelni és élvezni a szépet, a jót, az újat, a művészetek alkotásait, az irodalmi műveket. A nevelés főbb területei a humanista iskolában Arisztotelész pedagógiája nyomán, a hét szabad művészet mellett a testnevelés, az erkölcs és az esztétika voltak (Mészáros, 1997).

Pálhegyi Ferenc a humanista és a keresztény pedagógia között a fő különbséget a tekintély, az erkölcs és az emberkép terén látja, s ezekből következően a nevelésben is. Felhívja a figyelmet más pedagógiák értékeire, de úgy látja, hogy az igazi célt a keresztény pedagógia tudja megvalósítani: „Viselkedésformáló, ösztönszabályozó és humanista pedagógiára egyaránt szükség lehet, de minden pedagógiai tevékenység igazán akkor éri el a célját, ha az istenképűség helyreállításán is dolgozik, azaz, ha keresztény pedagógia.” (Pálhegyi, 2000:15-22).

2.1. Iskolák a református egyházon belül

Magyarországon közelmúlt történelméhez kapcsolódva gyakran hangzik el, hogy az elmúlt negyven év protestáns értelmiségi deficitje részben abból adódott, hogy amíg pl. a római

katolikus egyháznak a kommunizmus éveiben is nyolc gimnáziuma működött, addig a református és evangélikus egyháznak csak egy. A számbeli aránytalanságon túl ennek hatásait többen úgy látják, hogy ez kihatott a gyülekezetek szellemi igényességére. Bár ilyen jellegű felmérés az elmúlt évtizedek oktatási tapasztalatairól nem készült, az bizonyosan megállapítható, hogy az iskolafenntartó intézmények az iskolai rendezvények, ünnepségek által is gazdagodtak és ezek a gyülekezeti életre is pozitív hatást gyakoroltak. A keresztyén iskolarendszer a mainál nehezebb időköt is túlélte, ezért az isteni gondviselésbe vetett hit nélkül csak egyoldalú és torztükörben látjuk az egyház és az egyházi iskolák helyzetét (Sawyer, 2003).

A Nagyberegi Református Líceum

A Nagyberegi Református Líceum 1993-ban kezdte meg a működését azután, hogy megtörtént az ukrainai rendszerváltás és a Szovjetunió szétesett. Ukrajna Kárpátaljai megyéjében egyedülálló kezdeményezés volt az, hogy egyházi iskola várta a tanulni és hitükben erősödni vágyó diákokat. A II. világháború után az egyházi iskolákat államosították és ezzel megszűnt a lehetőség arra, hogy a felnövekvő nemzedékek Isten Igéjének közelségében növekedhessenek fel. Ezt a helyzetet gyökeresen megváltoztatta a Nagyberegi Református Líceum megalakulása és működése. Első ilyen intézményként Kárpátalján kellett megharcolni a működésért, azt infrastruktúra kialakításáért és az elismerésért. A szovjet enyhülést kihasználva a Nagyberegi Református Líceumot a Kárpátaljai Református Egyházkerület hozta létre jótékonyági alapítványán keresztül azzal a szándékkal, hogy minőségi oktatást és hitbeli nevelést nyújtson a kárpátaljai magyar fiataloknak.

Az iskola életéhez szorosan hozzátartozik az oktatásnak és a nevelésnek, valamint a hitélet megélésének a lehetőségét biztosító tanórák, valamint a tanórán kívüli foglalkozások, például a versenyekre való felkészítések, bibliai órák, ifjúsági órák, istentiszteletek, szórakoztató programok stb. Emellett az iskola tanmenete tartalmazza vallásoktatást: bibliaismeretet, egyháztörténelmet, egyházzenét (Tar, 2019).

A Péterfalvai Református Líceum

A Péterfalvai Református Líceum több mint két évtizedes múltat tekint vissza. Ez az intézmény is a rendszerváltásnak köszönhetően alakulhatott meg. A Péterfalvi Református Líceum Tivadarfalván található.

Az iskola a holland, kanadai, amerikai és magyarországi protestáns gyülekezetek és iskolák segítségével 1995 szeptemberében Oroszi Pál tiszteletes és Gulácsi Lajos akkori református püspök közreműködésével nyitotta meg kapuit a tanulni vágyó keresztyén fiatalok előtt. Az első évfolyamon mindössze 28 diák volt. Az oktatás és a diákok nevelése a Biblia

szellemében történik. A Líceum tanulmányi ideje az általános iskola befejezése után 3 év. A 2. évfolyamtól a diákok saját maguk választhatják ki, hogy milyen szakmát szeretnének tanulni, például könyvelői, számítás-technikai, valamint ECDL oktatásban is részesülhetnek. Azoknak a diákoknak, akik a felsőoktatásban szeretnének tovább tanulni, lehetőségük nyílik arra, hogy foglalkozzanak a választott tantárggyal. A líceum magas követelményeket támaszt diákjaival szemben és elvárja, hogy lehetőségeikhez mértén a legjobb teljesítményt nyújtsák. Ezt alátámasztja az a tény is, hogy a megszabott közepes átlaghatár alatti eredményei miatt a diák el is bocsátható. A tanulók rendszeresen részt vesznek tantárgyi vetélkedőkön, hazai és külföldi versenyeken. Jelentős szerepe van a sportnak a mindennapokban. Különböző sportvetélkedőkön küzdhetnek meg a diákok, például futball és kosárlabda bajnokságokon. A kreatív diákok részt vehetnek kézügyesség-fejlesztő foglalkozásokon is. Az iskola büszkesége a „Reménység” nevű vegyes kórus, amely az intézmény fennállása óta működik. A líceum gyakran ad otthont különböző rendezvényeknek: keresztyén ifjúsági és fel-nőtt konferenciáknak és mezőgazdasági találkozóknak. Nyaranta kerül sor az angol és ukrán nyelvtáborok lebonyolítására, amelyekre külföldről is érkeznek lelkes, segítőkész fiatalok. Így lehetőség nyílik az élő nyelvi közegben való tanulásra

A Nagydobronyi Református Líceum

A Nagydobronyi Református Líceumot 1995. augusztus 15-én Szabó Dániel, a Presbiter Szövetség elnöke és Horkay László, Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke, Nagydobronyi lelkipásztor alapította meg. Az intézmény épületekkel nem rendelkezett, így a Nagydobronyi Középiskola régi épületének tantermeit bérelték, úgy, mint a Nagyberegi Líceumban is történt.

Az intézmény pedagógiai hitvallása: „Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem mehet az Atyához, hanem én általam.” (Jn 14,6)

A Técsői Református Líceum

A Técsői Magyar Tannyelvű Református Líceum Kárpátaljának a keleti magyarlakta településén működik. A Técsői Református Líceum épülete a város központjában, a Hollósy Simon Középiskola közvetlen szomszédságában található. A városnak ez a magyar tannyelvű középiskolája működik magyar nyelven, valamint 1-12 osztályos képzést biztosít a jövő nemzedékének. Magyar tannyelvű középiskolaként 1947-től működik (Tar, 2019).

2.2. A katolikus egyház iskolaalapítása

1996 decemberében alakult meg Ukrajnában az Ukrajnai Egyházak és Vallási Szervezetek Tanácsa, mint felekezeti közti képviselői konzultációs tanácskozó szerv.

A 2012 közepén rögzített állapot szerint az Ukrajnai Egyházak és Vallási Szervezetek Tanácsába 18 egyház, vallási és egy felekezeti közti szervezet tartozik, akik között megtalálhatóak ortodoxok, görög,- és római katolikusok, protestáns egyházak, de zsidó és muzulmán vallási egyesületek is. Jelen állapot szerint a Tanács Ukrajna híveinek több mint 95%-át képviseli. Az Ukrajnai Egyházak és Vallási Szervezetek Tanácsának legfőbb tagja Zán Fábian Sándor, aki Kárpátaljai Református Egyház zsinatának elnöke is.

A kárpátaljai magyarok a református, a római katolikus és a görögkatolikus egyházak keretein belül gyakorolják hitüket. Ezeknek az intézményeknek a becslése szerint Kárpátalján kb. 90–77 ezer református (magyar, ukrán, roma), 65–40 ezer római katolikus (magyar, német, szlovák, ukrán, roma) és 26 ezer görögkatolikus vallású magyar, illetve roma él.

Minden felekezet számára komoly gondot jelentett a korábbi évtizedekben az, hogy nagyon kevés pap szolgált. Az utóbbi néhány évben azonban jelentős előrelépés történt ezen a téren, mivel korlátozott számban ugyan, de kárpátaljai magyar fiatalok is tanulhatnak magyarországi és erdélyi egyházi felsőoktatási intézményekben. Az eddigi tapasztalatok szerint a Kárpátalját felkereső és ideiglenesen itt szolgáló anyaországi lelkészek, szerzetesek felnéznek a kárpátaljai magyarokra, mert sokkal jobban ragaszkodnak magyarságukhoz, mint azok, akik Magyarországon születtek. Elmondásuk szerint sokkal karakteresebben védik a hitüket is (Dupka, 2017).

2.2.1. Karácsfalvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Líceum

Kárpátalja területén mindössze 25 ezer görögkatolikus él. A hívek körében egyre nagyobb igény mutatkozott egy egyházi iskola létrehozására. Így 2003-ban alakult meg a Karácsfalvai Görög Katolikus Líceum, amely Sztójka Sándor, a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye későbbi püspökének a nevét kapta. Sztójka Sándor tanulmányait a helyi egyházi iskolában kezdte, ahol hamar felfigyeltek tehetségére. Gimnáziumi éveit 1901-ben Ungváron kezdte el, s amikor befejezte felvételt nyert tizenhárom társával együtt az Ungvári Papnevelő intézetbe. Mivel tanulmányait kiválóan végezte, az Egyházmegye Konzisztóriumja ajánlása alapján a III. évfolyamot már a Budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem teológiai karán kezdhette el. A szakmáját kitanulva hazatért Kárpátaljára. Hosszú és kitartó lelkipásztori

tevékenységének eredményeként 1932. július 12-én, Ungváron püspökké szentelték. Tizenegy éven át tölthette be ezt a tiszteletreméltó posztot, majd 1943. május 31-én meghalt, de tanítása „Hirdetni akarom az evangéliumot a szegényeknek” tovább élt, és a mai napig is erőt ad a fennmaradáshoz (Marosi, 2006).

A líceum az ukrán törvények által elfogadott rendszerben a kilenc általános iskolai osztályt végzett diákok számára jött létre, akik az intézményben elvégzett három év után érettségi bizonyítványt kapnak. Az oktatásban vezető szerepet kapnak a keresztény-erkölcsi nevelést szolgáló alapelvek. Ezt szolgálja az intézmény bennlakásos jellege, belső felépítése, rendje és a tanári kar kialakítása. Marosi István atya egyike volt az intézmény megalapítóinak. Ő volt az, aki elsőként betölthette az igazgatói posztot. 2001-ben láttak neki annak, hogy elérjék a kitűzött céljaikat. Segítséget kértek már működő más líceumuktól, a református egyháztól, a Magyarországi Hajdúdorogi Görög Katolikus Gimnáziumtól, a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumtól, ahonnan anyagi támogatást is kaptak.

A főépület elkészítésére nagy segítséget kaptak a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciától. Az épület díszbe a 2005 októberében átadott kápolna, melynek faragott ikonjait és oltárát már a líceum diákjai és a fafaragó tanárok készítették. A könyvtárban 4000 db szépirodalmi szakkönyv, szépirodalmi művek és lelkiségi irodalmi könyvek találhatóak (Tar, 2019).

2.2.2. Munkácsi Szent István Líceum

A Munkácsi Szent István Líceum, melyet a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye megbízásából az Egyházmegyei Szent Márton Karitás alapított, 2001-ben nyitotta meg kapuit Kárpátalja fiataljai előtt.

A tanintézményben a tanulmányi idő 4 vagy 2 év (a 7. vagy a 9. osztály után) a megye egész területéről érkező felvételiző diákok mindegyike nincs felekezethez kötve. 18 főállású és óraadó tanár látja el az oktatás és a nevelés feladatát. Jelenleg 55 diák látogatja az intézményt. Fontosnak tartják a vallásos szellemű szeretetteljes légkört és az értelmes, embert formáló szigorúságot.

Szakirányuk az informatika és az angol vagy német nyelvek. Korszerűen felszerelt számítógépterem és internet hozzáférhetőség áll a diákok és a pedagógusok rendelkezésére. Jól felszerelt kémia-, fizika- és idegennyelv-szaktantermekkel rendelkeznek. Az iskola alapvető feladatának tekinti a magas szintű tudáson túl a tanulók szellemi és lelki fejlődését. Olyan embereket szeretnének kibocsátani, akik másokért felelősséget vállalnak és segítenek rajtuk,

akik felkészülnek az életre, melyet megalapozott hittel, hűséges keresztényi módon élhetnek majd. Ezt a célt szolgálják a lelkigyakorlatok, közösségi foglalkozások, kirándulások, tantárgyi hetek, vetélkedők megyén belül és a határon túl. Végzőseik 90%-a folytatja tanulmányait felsőfokú intézményekben. Az ismeretek bővítésében a könyvtár folyamatosan fejlődő szakkönyv- és folyóirat-állománya áll az érdeklődő órákra, versenyekre, vizsgákra készülő tanulók rendelkezésére, illetve egy 1100 kazettából álló filmgyűjtemény által egészíthetik ki tudásukat (Pápai, 2003).

2015. szeptember 1-én avatták fel az iskola új szárnyát, melyben konyha, étkezdé, tornaterem és konferenciaterem lett kialakítva. Az elmúlt időszakban sikerült felszerelniük az említett helyiségeket.

2016 tavaszán neki láttak a kollégium építésének, melyet már 2018 nyár végére be is fejeztek. Az építkezést a Bethlen Gábor Alapkezelő támogatta. Az elkészült kollégium 62 főt tud egyszerre elszállásolni. A négyágyas szobák mellett minden szoba hűtőszekrénnel, mosdóval, zuhanykabinnal van felszerelve, a közösségi terek pedig a tanuláshoz szükséges berendezésekkel. Továbbá edző- és tornatermet, konyhát valamint tanulószobákat is kialakítottak a 2018. október 25-én átadott koedukált kollégiumban.

Testvériskola kapcsolatokat alakítottak ki a Nyíregyházi Szent Imre Katolikus Gimnáziummal és Kollégiummal, illetve a Szatmárnémeti Hám János Teológiai iskolaközponttal (Tar, 2019).

III. MAGYAR TANNYELVŰ FELEKEZETI ISKOLÁK KÁRPÁTALJÁN ÉS MAGYARORSZÁGON (EGY EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI)

Kutatásom a magyar tannyelvű felekezeti iskolák vizsgálatára irányult Kárpátalján és Magyarországon. A kutatás két különböző helyszínen zajlott, mindkét térségben három-három felekezeti középiskolát vontam be az empirikus vizsgálatba: egy református, egy görögkatolikus és egy római katolikus oktatási intézményt. A vizsgálat célja az volt, hogy feltárjam a vallásosság szerepét a felekezeti középiskolák tanulóinak életében. Vallásosak-e a tanulók? Ha igen, akkor az iskolájuk hatására változtatták meg meggyőződésüket vagy otthonról hozták magukkal? Volt-e jelentkezésük előtt kapcsolatuk valamely egyházi közösséggel? Van-e különbség a különböző egyházak iskoláiban tanulók között ebből a szempontból? Ezekre a kérdésekre ad választ ez a fejezet.

3.1 A kutatás módszerei, kutatási kérdések, hipotézisek

Kutatásomban dokumentumelemzésre és kérdőíves kikérdezésre egyaránt támaszkodtam. A kérdőív gerincét Pusztai Gabriella (2004) felekezeti iskolások körében végzett kutatásához alkalmazott kérdőíve adja. Ezt a kérdőívet minden kutatási helyszínen egységesen használtam. A kutatás előtt a következő kutatási kérdésekre szeretnék választ kapni:

K1: Milyen célokat tulajdonítanak a tanulók az egyházi iskolának? Inkább az oktatás minősége vagy a keresztény értékrend a cél szerintük?

K2: Milyen érvek fontosak a szülők számára az egyházi iskola választásánál?

A Következő hipotéziseket állítottam fel az eredményekkel kapcsolatban:

H1: Az egyházi iskolák tanulói szüleinek nagy része nem vallásos, nem járnak rendszeresen templomba, nem járnak más vallási alkalmakra. Mindezek ellenére fontos volt számukra, hogy gyermekeik egyházi iskolába járjanak. Vagyis az egyházi iskolába való jelentkezés és a szülők vallásossága között nincs összefüggés.

H2: Az egyházi iskolák tanulói szüleinek iskolai végzettsége minimum középiskola, de gyakori a főiskola, egyetem is. Vagyis a tanulók szülei iskolázottak, nincs közöttük csak általános iskolát végzett szülő.

H3: Különbség van egyes iskolák tanulói családi háttérében. (Szülők iskolai végzettsége, szoktak-e olvasni a szüleik?)

3.2 A kutatás helyszíne, a minta bemutatása

A kérdőíves adatfelvétel során két külön ország – Kárpátalja és Magyarország három-három egyházi iskoláját vontam be a vizsgálatba, hogy átfogóbb képet kapjak a tanulók vallásosságáról és annak iskolai közegben való megéléséről.

Kárpátalján végeztem az első kutatásom, a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceumban, a Péterfalvai Református Líceumban és a Munkácsi Szent István Líceumban.

A minta kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy csak olyan tanulók töltsék ki a kérdőívet, akik jelenleg is az iskolában tanulnak. A válaszadás névtelen és önkéntes formában történt. Összesen 53 diák töltötte ki a kérdéseket, ebből 32 lány és 21 fiú, 14-17 év közötti diákok.

A válaszadók nem egyenlő számban voltak jelen iskolánként: A Péterfalvi Ref. Líceumból 24, a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceumból 26, a Munkácsi Szent István Líceumból 3 diák töltötte ki az online úton eljuttatott kérdőívet.

A kutatás második helyszíne *Magyarországon* szintén három felekezeti középiskolában történt: A Bocskai István Református Oktatási Központban, a Szent Anna Görögkatolikus Gimnáziumban és Technikum intézményben, valamint a Széchényi István Római Katolikus Technikum és Gimnáziumban.

A kérdőív itt is névtelenül, önkéntes alapon és az iskolák jelenlegi tanulói körében került kitöltésre. A válaszadók száma összesen 47 fő volt, ebből 34 lány és 13 fiú, 14 és 17 év közötti tanulók.

A diákok megoszlása a következő: a Bocskai István Református Oktatási Központból 22 fő, a Szent Anna Görögkatolikus Gimnáziumból és Technikumból 17 fő, a Széchényi István Római Katolikus Technikum és Gimnáziumból pedig 8 fő töltötte ki a kérdőívet online.

3. 3. Az eredmények bemutatása Kárpátalján

1. sz. táblázat: A válaszadók lakhelye

<i>Település</i>	<i>Diákok száma</i>
Batár	6
Aklihegy	2
Barkaszó	1
Beregrákos	1
Csepe	2
Csoma	1
Fancsika	1
Fertősalmás	2
Forgolány	1
Karácsfalva	1
Mátyfalva	1
Nagybégány	2
Nagypalád	3
Nagyszőlős	1
Nevetlenfalu	3
Salánk	5
Szőlősgyula	1
Tiszaökény	2
Tiszapéterfalva	4
Tiszaújhely	2
Tiszaújlak	1
Téglás	1
Verbőc	2
Visk	5
Nagyszőlősi járás	1
Kárpátalja	1
Ukrajna	1

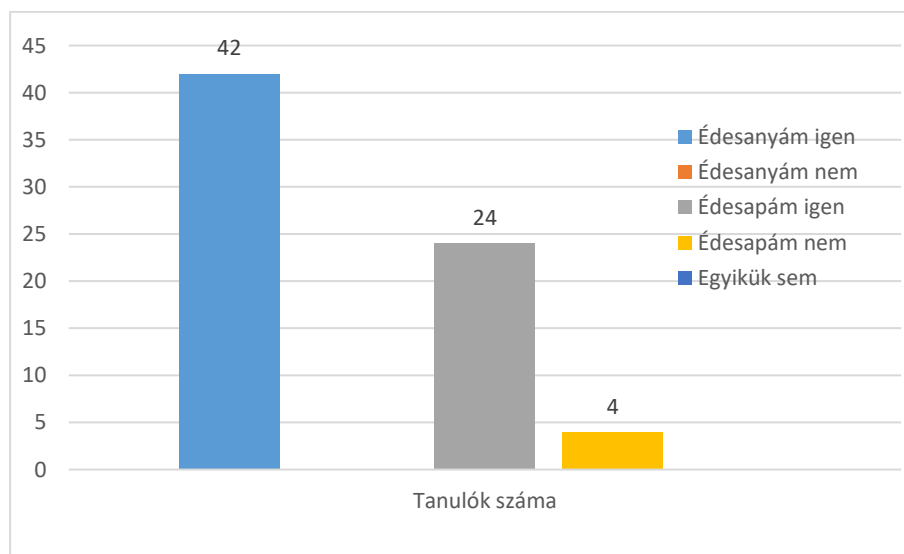
Az iskolák tanulói létszámát Kárpátalja számos településéről, sok esetben az iskolától távolabb eső településekről érkező diákok teszik ki. Jelen esetben is az 53 diák 26 településről érkezett.

1. sz. táblázat. A szülők iskolai végzettsége

	Általános iskola	Középiskola	Gimnázium, líceum	Szakközépiskola, technikum	Egyetem, főiskola
Apa	4	21	1	22	5
Anya	4	20	1	15	13

Az arányok nem sokban különböznek az édesapa és édesanya végzettségei között. Arra a következtetésre juthatunk, hogy a tanulók szülei igen is kitanult emberek. A táblázatban látható értékek bizonyítják, hogy több olyan szülő van, aki szakközépiskolát, technikumot vagy egyetemet, főiskolát végzett, mint egy általános iskolát, középiskolát vagy gimnáziumot.

1. sz. ábra. Szoktak-e olvasni a szüleid?

A szülői példa hatással van a gyerek életére, mintaként szolgál előttünk. A szülők olvasási szokásait azért tartottam fontosnak megkérdezni, mert a szülők iskolai végzettsége mellett ez egy megfelelő mutató a szülői háttérre.

Arra a következtetésre juthatunk, hogy nagyobb számban az édesanyák és kevesebb számban pedig az édesapák olvasnak.

2. sz. táblázat. Az egyházi iskolák elsődleges célja, a tanulók szerint

Célok	Fő
Az, hogy minél több végzős diákja bejusson az egyetemre.	6
Az, hogy minél több fiatal lépjen egyházi pályára.	1
Teljes, harmonikus, Krisztus-követő embereket bocsásson ki.	15
Minden irányban nyitott szellemű embereket neveljen.	3
Sikeres, talpraesett emberek hagyják el az iskolát, akik képesek érvényesülni a mai világban.	26
Klasszikus műveltségű, a tudományokban jártas, intelligens embereket neveljen.	6
Egyéb.	2

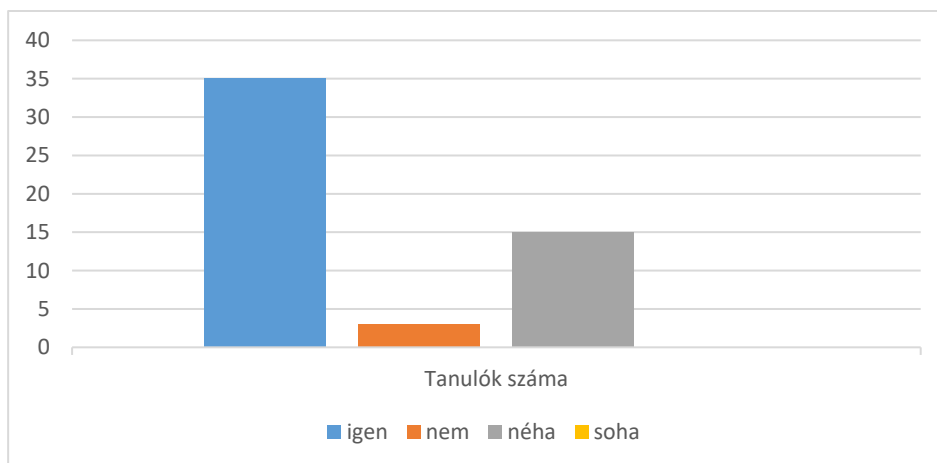
A tanulók válaszaiból arra a következtetésre jutottam, hogy az oktatás minősége és a keresztény értékrend egyaránt fontos célt szolgál. A legtöbb válasz a sikeres, talpraesett emberre érkezett, aki tud érvényesülni a mai világban, s úgy gondolom, hogy ehhez minkét célt szolgálni kell.

3. sz. táblázat. Szülők számára a legfontosabb érvek az iskolaválasztásban (a tanuló véleménye alapján)

Érvek	A tanulók száma
A vallásos nevelés, a lelki fejlődés	9
Az erkölcsi nevelés	2
Erős iskola, jók a továbbtanulási esélyeim	28
Széles látókört biztosító gazdag, kulturális élet, műveltség	7
A jó közösség, barátok	1
A nagyobb odafigyelés, az emberséges bánásmód	2
Biztonságos körülmények között tudhatnak	0
Egyéb	4

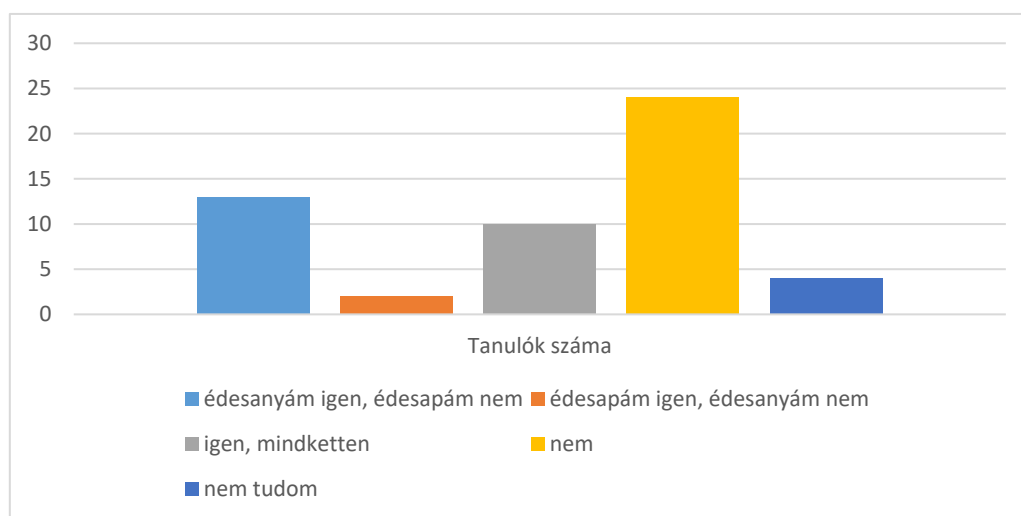
A táblázatban egyértelműen megkapjuk a választ arra, hogy a tanulók szerint a szülők számára melyek a legfontosabb érvek az iskolaválasztásban. A válaszadók legtöbbször „Az erős iskola, jók a továbbtanulási esélyeim” válaszlehetőséget jelölték, ami azt bizonyítja, hogy a szülők az oktatás szempontjából döntöttek úgy, hogy felekezeti iskolát választanak gyerekeknek.

2. sz. ábra. Gyakran jártok a családdal templomba?

Az 53 diákból 35 a családjával gyakran jár templomba. 15-en azt jelölték, hogy néha és 3 tanuló jelölte azt, hogy nem járnak templomba. Viszont senki sem jelölte azt, hogy sohasem járnak a családjukkal templomba. Ennek oka lehet az is, hogy a legtöbb református líceum megköveteli, hogy az otthontöltött vasárnap a tanuló templomba menjen és sok esetben a lelkész aláírásával igazolja ezt. De az, hogy a szülők a gyerek nélkül járnak-e a templomon kívül más lelki alkalomra, már több mindent elárul a család vallási életéről.

3. sz. ábra. Járnak-e a szüleid a templomon kívül más lelki alkalmakra?

Következtetésképpen elmondhatjuk, hogy a szülők többsége nem jár templomon kívül más alkalmakra. Nagyon kevesen látogatnak el lelki gyakorlatra, mint ahogy azt a diagramon láthatjuk.

A vizsgálat elején felállított kutatási kérdésekre és hipotézisekre a következő válaszokat kaptam:

K1: Milyen célokat tulajdonítanak a tanulók az egyházi iskolának? Inkább az oktatás minősége vagy a keresztény értékrend a cél szerintük?

A kérdőív segítségével arra a következtetésre jutottam, hogy a tanulók számára az oktatás minősége és a keresztény értékrend egyaránt fontos célt szolgál. Úgy gondolom, hogy a mai világban érvényesülni akar az ember, akkor ehhez mindkét célt szolgálnia kell.

K2: Milyen érvek fontosak a szülők számára az egyházi iskola választásánál?

Az egyházi iskolák választásánál a szülők a legfontosabb érvnek azt tartották, hogy a gyerekeiket egy erős iskolába adják be, hogy jók legyenek a tanulási esélyei a tanulóknak. S következtetés képpen arra jutottunk, hogy erre a megfelelő iskola egy felekezeti iskola.

A Következő hipotéziseket állítottam fel az eredményekkel kapcsolatban:

H1: Az egyházi iskolák tanulói szüleinek nagy része nem vallásos, nem járnak rendszeresen templomba, nem járnak más vallási alkalmakra. Mindezek ellenére fontos volt számukra, hogy gyermekeik egyházi iskolába járjanak. Vagyis az egyházi iskolába való jelentkezés és a szülők vallásossága között nincs összefüggés.

Az eredményeket összesítve a hipotézis beigazolódott, mivel attól függetlenül, hogy a szülők többsége nem jár templomba, valamint templomon kívül nem jár más lelki gyakorlatokra, mégis fontos volt számukra, hogy a gyerekeiket egy erős és megbízható iskolába járassák. Tehát igaz az a tény, hogy nincs összefüggés a szülők vallásossága és az iskolába való jelentkezés között.

H2: Az egyházi iskolák tanulói szüleinek iskolai végzettsége minimum középiskola, de gyakori a főiskola, egyetem is. Vagyis a tanulók szülei iskolázottak, nincs közöttük csak általános iskolát végzett szülő.

A hipotézis beigazolódott, mivel több olyan szülő van, aki szakközépiskolát, technikumot vagy egyetemet, főiskolát végzett, mint egy általános iskolát, középiskolát vagy gimnáziumot.

H3: Különbség van egyes iskolák tanulói családi háttérében. (Szülők iskolai végzettsége, szoktak-e olvasni a szüleik?)

A mintában szereplő egyházi iskolába járó tanulók szülei többségében olvasottak és magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.

3. 4. Az eredmények bemutatása Magyarországon

5. sz. táblázat: A válaszadók lakhelye

<i>Település</i>	<i>Diákok száma</i>
Szigetszentmiklós	4
Tököl	2
Szigethalom	2
Dunaharaszti	5
Budapest	9
Taksony	2
Üllő	1
Monor	1
Maglód	1
Pécel	1
Ecser	1
Lőrinci	1
Hort	1
Petőfibánya	1
Ecséd	1
Heréd	1
Jászfényszaru	1
Aszód	1
Gyöngyös	1
Pásztó	1
Kőbánya-Kispest	6
Vecsés	1
Gyál	2

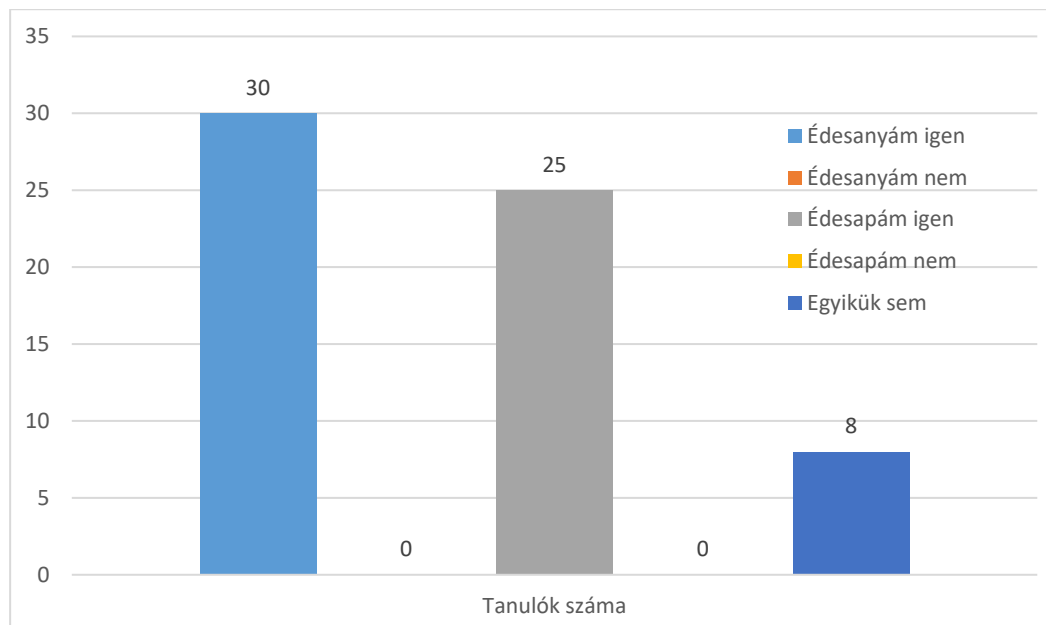
A Magyarországon megkérdezett 47 diák összesen 24 településről jár be az adott felekezeti iskolákba. A válaszadók többsége a közeli agglomerációs övezetből, illetve a főváros környéki településekről jár be nap mint nap, azonban néhányan távolabbi helységekből is csatlakoznak az intézménybe (pl. Pásztó, Gyöngyös). Az adatok alapján megállapítható, hogy az egyházi iskolák elsősorban regionális vonzáskörzettel rendelkeznek, de a minőségi oktatás és a vallási értékrend iránti elköteleződés esetenként távolabbi lakóhelyről is iskolaválasztásra ösztönöz.

4. sz. táblázat. A szülők iskolai végzettsége

	Általános iskola	Középiskola	Gimnázium, líceum	Szakközépiskola, technikum	Egyetem, főiskola
Apa	2	10	5	18	12
Anya	1	9	7	14	16

A minta alapján megfigyelhető, hogy a szülők többsége középfokú végzettséggel rendelkezik, ugyanakkor az anyák körében magasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, mint az apák körében. Ez azt mutatja, hogy az anyák tanultabbak az apáknál. A diplomások arányának növekedése különösen az anyák esetében érzékelhető.

4. sz. ábra. Szoktak-e olvasni a szüleid?

A tanulók válaszai alapján készült ábra jól mutatja, hogy az édesanyák nagyobb arányban olvasnak könyveket, mint az édesapák. A válaszadók közül 30 tanuló nyilatkozott úgy, hogy az édesanyja szokott olvasni, míg 25 tanuló szerint az édesapja is rendszeresen olvas. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy 8 tanuló jelezte azt, hogy egyik szülője sem szokott könyvet olvasni. Ez az adat azt jelzi, hogy a könyvolvasás még mindig jelen van a családok életében. Az olvasó szülők szerepe fontos, hiszem ők példát mutathatnak gyermekeik számára a kultúra és a tanulás iránt is.

Véleményem szerint az édesanyák olvasása nemcsak a gyerekek tanulmányi eredményeire, hanem az érzelmi és szociális fejlődésükre is pozitívan hat. Az, hogy a válaszadók nagy része olvasó szülői mintát lát otthon, biztató jel a jövő generációjának.

7. sz. táblázat. Az egyházi iskolák elsődleges célja, a tanulók szerint

<i>Célok</i>	<i>Fő</i>
Az, hogy minél több végzős diákja bejusson az egyetemre.	11
Az, hogy minél több fiatal lépjen egyházi pályára.	1
Teljes, harmonikus, Krisztus-követő embereket bocsásson ki.	9
Minden irányban nyitott szellemű embereket neveljen.	1
Sikeres, talpraesett emberek hagyják el az iskolát, akik képesek érvényesülni a mai világban.	18
Klasszikus műveltségű, a tudományokban jártas, intelligens embereket neveljen.	4
Egyéb.	3

A diákok legnagyobb arányban azt tartják az egyházi iskolák legfőbb céljának, hogy sikeres, talpraesett embert neveljenek, akik képesek a mai világban érvényesülni. Ez azt mutatja, hogy számukra az életre való gyakorlati felkészítés a legfontosabb.

A második leggyakoribb válasz az volt, hogy minél több végzős hallgató jusson be egyetemre, ami az akadémiai siker iránti elkötelezettséget tükrözi. 9 tanuló szerint az iskola fő célja, hogy teljes, harmonikus, Krisztus-követő embereket engedjen ki. Arra utal ez a következtetés, hogy a vallási és erkölcsi nevelés fontos szerepet játszik az iskola számára. 4 tanuló értékeli a klasszikus műveltséget és tudományos jártasságot, míg 3-an egyéb célokat jelöltek meg. Az egyházi pálya és a szellemi nyitottság kevesebb figyelmet kapott, ami jelzi, hogy ezek a célok kevésbé hangsúlyosak a diákok szemében.

Véleményem szerint a válaszok alapján a világi siker, az érvényesülés, továbbtanulás legalább olyan fontos a tanulók számára, mint a vallási vagy erkölcsi értékrend, de utóbbi

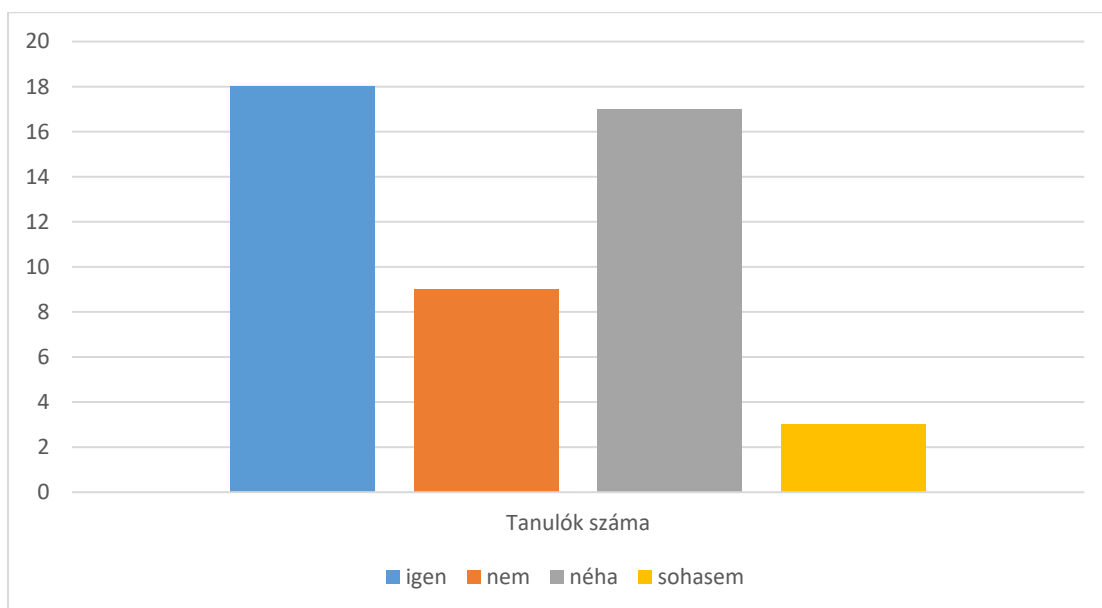
továbbra is erős jelenléttel bír. Ez jól tükrözi a mai fiatalok törekvését az egyensúlyra a hit és a praktikus életcélok között.

8. sz. táblázat. Szülők számára a legfontosabb érvek az iskolaválasztásban (a tanuló véleménye alapján)

<i>Érvek</i>	<i>A tanulók száma</i>
A vallásos nevelés, a lelki fejlődés	11
Az erkölcsi nevelés	2
Erős iskola, jók a továbbtanulási esélyeim	18
Széles látókört biztosító gazdag, kulturális élet, műveltség	10
A jó közösség, barátok	1
A nagyobb odafigyelés, az emberséges bánásmód	2
Biztonságos körülmények között tudhatnak	2
Egyéb	1

A táblázat adatai azt mutatják, hogy a szülők számára az iskolaválasztás során elsősorban a gyermekük jövője, továbbtanulási esélyei és a tanintézmény színvonala a legmeghatározóbb szempont. Emellett a vallásos nevelés és a lelki fejlődés is kiemelkedő szerepet játszik a döntésükben, ami jól mutatja, hogy a szülők nemcsak a tudás, hanem az értékrend szempontjából is elkötelezett iskolát keresnek. A kulturális lehetőségek és a biztonságos, emberközpontú környezet szintén fontos. Összességében a szülők egyházi iskolákban olyan komplex nevelési környezetet látnak, amely egyensúlyt teremt a világi és lelki értékek között.

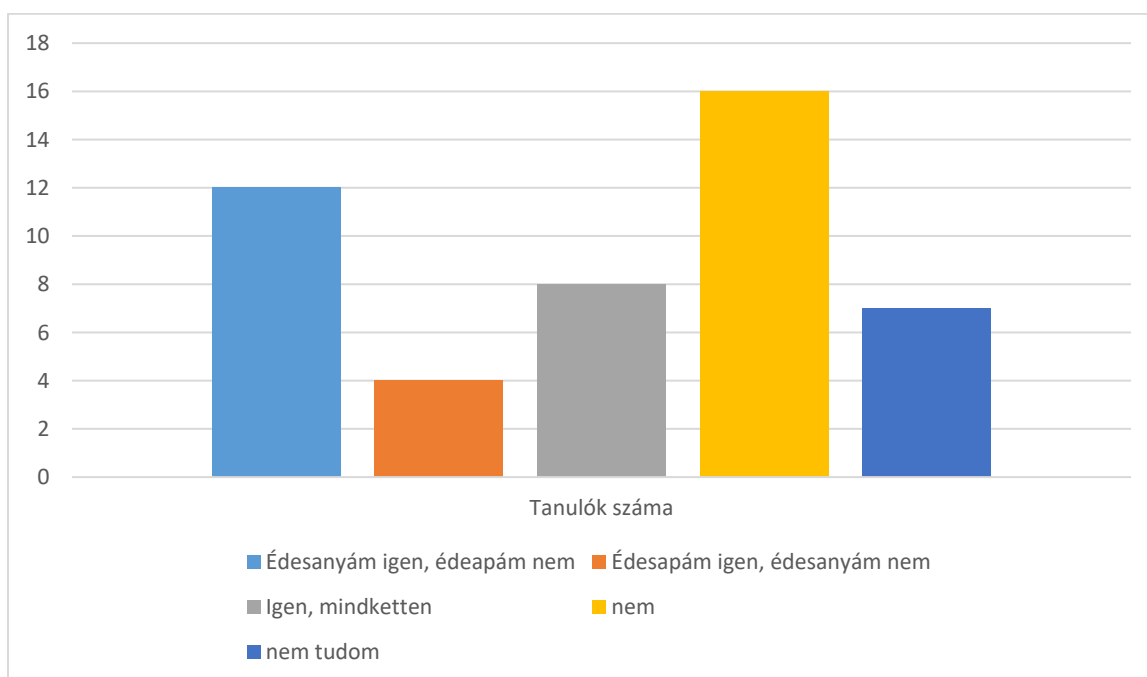
5. sz. ábra. Gyakran jártok a családdal templomba?

Az ábra alapján a legtöbb tanuló családjával legalább alkalmanként ellátogat a templomba, de a rendszeres vallásgyakorlás már kevésbé jellemző.

Véleményem szerint az egyházi iskolát választó szülők között aránylag magasabb azok száma, akik legalább alkalmanként részt vesznek vallási szertartásokon, de a „gyakori templomba járás” nem minden esetben általános.

6. sz. ábra. Járnak-e a szüleid a templomon kívül más lelki alkalmakra?

Az ábra alapján a tanulók többsége úgy véli, hogy a szülei nem vesznek részt templomon kívüli lelki alkalmakon. Jelentős azonban azok aránya is, akik szerint édesanyjuk részt vesz ilyen eseményeken, míg édesapjuk nem. Az adatok arra utalnak, hogy a vallásgyakorlás gyakrabban kapcsolódik az édesanyákhoz, míg az apák esetében visszafogottabb a lelki programokban való részvétel.

A vizsgálat elején felállított kutatási kérdésekre és hipotézisekre a következő válaszokat kaptam:

K1: Milyen célokat tulajdonítanak a tanulók az egyházi iskolának?

A válaszadók többsége szerint az egyházi iskola célja, hogy sikeres, talpraesett embereket neveljen, akik képesek érvényesülni a világban. Emellett jelentős számban említették az egyetemre való bejutás támogatását, illetve a vallásos, harmonikus személyiségformálását is, így elmondható, hogy a tanulók az egyházi és világi célok egyensúlyát látják fontosnak.

K2: Milyen érvek fontosak a szülők számára az egyházi iskola választásánál?

A legtöbb tanuló szerint a szülők azért választottak egyházi iskolát, mert az erős tanulmányi háttérrel biztosít, és jók a továbbtanulási esélyek. Ugyanakkor sokan említették a vallásos nevelést, a lelki fejlődést és a kulturális értékek közvetítését is. Ez azt mutatja, hogy a szülők döntését több szempont, a világi és lelki indokok is befolyásolják.

A Következő hipotéziseket állítottam fel az eredményekkel kapcsolatban:

H1: Az eredmények azt mutatják, hogy nem minden esetben vallásosak a szülők, mégis fontosnak tartották az egyházi iskola választását. A templomba járás gyakorisága változó, sok szülő csak néha vagy egyáltalán nem jár, és kevesen vesznek részt más vallási alkalmakon is. Ez megerősíti a hipotézist: nincs szoros összefüggés a vallásosság és az iskolaválasztás között.

H2: Az adatok szerint a tanulók szülei túlnyomó többségben középiskolai vagy annál magasabb végzettséggel rendelkeznek, különösen az édesanyák körében magas az egyetemi, főiskolai végzettség aránya. Ez megerősíti, hogy iskolázott szülői háttér jellemző, általános iskolát végzett szülő alig fordul elő.

H3: A tanulók válaszaiból kiderül, hogy van eltérés az iskolák tanulóinak családi háttérében. A szülők iskolázottságán kívül az olvasási szokásokban is különbségek tapasztalhatóak. Ez is alátámasztja, hogy a családi háttér több szempontból is eltérő.

Összehasonlító elemzés: Egyházi iskolák tanulói Kárpátalján és Magyarországon

A kutatás eredményei alapján mind Kárpátalján, mind Magyarországon az egyházi iskolákat választó családok számára elsődleges szempont az oktatás minősége és a továbbtanulási lehetőségek biztosítása. Mindkét térségben magas azok aránya, akik az erős iskola és a biztos jövő érdekében választanak felekezeti intézményt. Ugyanakkor a *vallásosság mértéke* tekintetében különbségek figyelhetők meg: Kárpátalján több szülő nem jár rendszeresen templomba, mégis fontosnak tartja, hogy gyermeke egyházi iskolába járjon. Magyarországon ezzel szemben gyakoribb a vallási eseményeken való részvétel, habár itt sem minden esetben jellemző a teljes vallási elköteleződés.

A *szülők iskolai végzettsége* tekintetében mindkét mintában elmondható, hogy többségük legalább középfokú végzettséggel rendelkezik, de Magyarországon az anyák körében jóval magasabb a diplomások aránya. Ez arra utal, hogy Magyarországon az egyházi iskolák tanulóinak szülei átlagosan képzetebbek, mint Kárpátalján.

A *családi háttér* és a *szülői példa* szerepe szintén meghatározó. Mindkét térségben az édesanyák olvasási szokásai dominánsabbak, és az olvasó szülők pozitív mintát jelentenek a gyermekek számára. Az iskolai célokat tekintve Kárpátalján erőteljesebben megjelenik az értékcentrikus nevelés (pl. Krisztus-követő emberek kibocsátása), míg Magyarországon a tanulók inkább a gyakorlati érvényesülésre és továbbtanulásra helyezik a hangsúlyt.

Összességében elmondható, hogy bár a két régió társadalmi-gazdasági helyzete eltérő, az egyházi iskolák választását mindkét térségben hasonló motivációk vezérlik: minőségi oktatás, az értékalapú nevelés és a biztos jövőkép.

ÖSSZEFOGLALÁS

Diplomamunkámban a felekezeti iskolák Kárpátalján témát vizsgáltam. A magyar tannyelvű oktatást és az egyházi közösségek történetét ismertettem, templomok és iskolák kialakulását vizsgáltam, azon belül a vallási iskolákra koncentráltam. Kutatásom módszereként a dokumentumelemzésen felül a kérdőíves kikérdezést alkalmaztam, amelyet két régióban, Kárpátalján és Magyarországon végeztem el. A kitűzött célokat sikerült elérni.

Kárpátalján sok mindent köszönhetünk a hat felekezeti iskolának, amely lehetőséget adott, hogy színvonalas középszintű oktatás mellett a keresztény értékeket is elsajátíthassák a diákjaik. Ebből a hat egyházi iskolából négy református: Nagyberegi Református Líceum, Nagydobronyi Református Líceum, Técsői Magyar Tannyelvű Református Líceum és a Péterfalvai Református Líceum, valamint a két katolikus iskola a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceum és a Római Szent István Líceum Munkácson.

A kérdőíves kikérdezést az iskolák közül a Péterfalvai Református Líceumba, a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceumba és a Római Szent István Líceumba juttattam el online felületen. Összesen 53 válasz érkezett (N=53).

Magyarországon szintén három egyházi középiskolában zajlott a felmérés, ezek között a Széchenyi István Római katolikus Technikum és Gimnázium, a Szent Anna Görögkatolikus Gimnázium és Technikum, valamint a Bocskai István Református Oktatási Központ fenntartású intézmények szerepeltek. Összesen 47 válasz érkezett (N=47).

Arra a következtetésre jutottam, hogy mindkét térségben a tanulók számára az oktatás minősége és a keresztény értékrend egyaránt fontos célt szolgál. Úgy gondolom, hogyha a mai világban érvényesülni akar az ember, akkor ehhez minkét célt szolgálnia kell.

Függetlenül attól, hogy a szülők vallásgyakorlata és iskolaválasztási motivációja tekintetében Kárpátalján a szülők többsége nem jár templomba, valamint templomon kívül nem jár más lelki gyakorlatokra, míg Magyarországon valamivel magasabb azok aránya, akik aktívan részt vesznek vallási szertartásokon, különösen az anyák körében, mégis fontos volt számukra, hogy a gyerekeiket egy színvonalas és megbízható iskolába járassák. Ami azt bizonyítja, hogy nincs összefüggés a szülők vallásossága és az iskolába való jelentkezés között.

Úgy gondolom, hogy ez azért van így, mert az egyházi líceumoknak a világi iskoláktól való megkülönböztető jegye az odaadás, a szeretet, a törődés, az egymásra figyelés, amely által erősíti a személy egyéniségét, embernek maradását

РЕЗЮМЕ

У своїй дипломній роботі я досліджувала тему конфесійних шкіл у Закарпатті. Я вивчала розвиток угорськомовної освіти та історію церковних громад, зосередившись на створенні храмів і шкіл. Методом мого дослідження був аналіз документів і анкетування, яке я провела у двох регіонах - на Закарпатті та в Угорщині. Мені вдалося досягти поставлених цілей.

Закарпаття багато чим завдячує конфесійним школам, які дали змогу учням отримувати якісну середню освіту та засвоювати християнські цінності. Із шести конфесійних шкіл чотири були реформатськими: Великобйганський Реформатський ліцей, Тячівський Реформатський ліцей з угорською мовою навчання. Пийтерфолвівський Реформатський ліцей, Народнянський Реформатський ліцей. Дві школи були католицькими: Карачфолвівський Греко-католицький ліцей імені Шандора Сточки, Мукачівський Римо-католицький ліцей Святого Іштвана.

Анкетування проводилось у трьох із шести шкіл: Пийтерфолвівський Реформатський ліцей, Карачфолвівський Греко-католицький ліцей імені Шандора Сточки та Мукачівський Римо-католицький ліцей Святого Іштвана. Загалом надійшла 53 відповіді (N=53).

В Угорщині також було проведено опитування в трьох навчальних закладах: Римо-католицький Технікум і Гімназія імені Іштвана Сечені, Греко-католицькій Гімназії, Греко-католицький Гімназія і Технікум Святої Анни та Реформатський Освітній Центр імені Іштвана Бочкаї. Загалом надійшла 47 відповідей (N=47).

Я дійшла висновку, що якість освіти й християнські цінності однаково важливі для учнів. У сучасному світі для досягнення успіху людина повинна мати змогу реалізувати себе, і саме цій меті має слугувати освіта.

Незалежно від того, що більшість батьків у Закарпатті не відвідують церкву і не беруть участі в духовних заходах, як і те, що в Угорщині спостерігається вища частка тих, хто регулярно бере участь у богослужіннях (особливо серед матерів), усе ж було важливо для них, щоб їхні діти навчались у надійній та якісній школі. Це підтверджує, що між релігійністю батьків та вибором конфесійної школи немає прямого зв'язку.

На мою думку, причина цього полягає в тому, що відмінними рисами конфесійних ліцеїв порівняно зі звичайними школами є відданість, любов, турбота одне про одного - усе це зміцнює індивідуальність особистості та сприяє збереженню людяності.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Beregszászi A. – Csernicskó I. – Orosz I. (2001): *Nyelv, oktatás, politika*. Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola. Beregszász.
- Dupka Gy. (2017): *Egyházüzés Kárpátalján 1944 -1991*. Szolyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest.
- Dupka Gy. (2017): *Kárpátaljai Magyar Művelődéstörténete. Kultúrtörténeti fejezetek Trianontól napjainkig*. Intermix Kiadó. Ungvár – Budapest.
- Dupka Gy. szerk. (1993): *Koncepciós perek magyar elítélteinek emlékkönyve 1944-1957*. Intermix, Budapest-Ungvár.
- Fedinec Cs. (2002): *A Kárpátaljai magyarság történeti kronológiája 1918-1944*. Fórum Intézet Lillium Aurum Könyvkiadó, Galánta - Dunaszerdahely.
- Fedinec Cs. – Vehes M. (2010): *Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra*. Argumentum Kiadó - MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Budapest.
- Grancsak I. M. (1997): *Magyarok Kárpátalján 1945–1966 között*. In: *Az etnikumok egymás közötti viszonyának állami szabályozása Kárpátalján*. Konferencia anyagok, Ungvári Állami Egyetem.
- Kardos J. – Kelemen E. (1996): *1000 éves a magyar iskola*. Korona Kiadó, Budapest.
- Kemény G. (1986): *A pedagógiai tudat kialakulása Magyarországon*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Majnek A. (1998): *A kárpátaljai római katolikus egyház története*. In: Útközben, KMKSZ.
- Mészáros I. (1997): *A humanizmus pedagógiája*. In: Báthory Zoltán - Falus Iván (szerk.): *Pedagógiai lexikon*. 1. köt. Keraban Könyvkiadó, Budapest.
- Molnár J. – Molnár D. I. (2005): *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanács, Beregszász.
- Orosz I. (1995): *A magyar nyelvű oktatás esélyei Kárpátalján*. Intermix Kiadó. Ungvár– Budapest.
- Radvánszky F. (2017): *Megtörő kegyelem. Avagy, a Kárpátaljai Református Egyház (KRE) előtt álló kihívások és látható irányai, különös tekintettel a KRE struktúrájára és demográfiai tendenciáira*. In: Dr. Szabó-Tóth Kinga és Dr. Várhelyi Krisztina (szerk.) *Történelmi egyházak társadalmi szerepvállalása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Kárpátalja magyarlakta településein*. Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Szociológiai Intézet.

- Sawyer F. (2003): *Az egyház szerepe ma a társadalomban*. Sárospataki Füzetek, 2003.1.17-34.
<http://srta.hu/wp-content/uploads/2015/03/pf1001.pdf> (letöltés dátuma: 2021. április. 18)
- Szarka L. – Kötél E. (2008): *Határhelyzetek. Külhoni magyar egyetemisták peregrinus stratégiái a 21. század elején*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, Budapest
- Tar J. (2019): *Az egyházi líceumok megalakulásának története Kárpátalján*. Szakdolgozat, a II. RFKM Pedagógia és Pszichológia Tanszék. Beregszász.
<https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/659/1/Tar%20Jol%C3%A1n%20%281%29.pdf> (letöltés dátuma: 2021. 05. 01)

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet

Kedves válaszadó!

Szeretnék feltenni Neked néhány kérdést. Kérlek, válaszolj mindegyikre! Minden válasz helyes, ami a valóságot és a Te véleményedet tükrözi. A nevedet ne írd fel a papírra! A válaszadás névtelen és önkéntes.

Imszticsei Violetta

A vizsgálatban alkalmazott tanulói kérdőív

1. Nemed?

- a) fiú
- b) lány

2. Életkorod?

3. Melyik településen élsz?

4. Melyik iskolába jársz?

5. Melyik évfolyamon tanulsz jelenleg?

6. Kik nevelnek?

- a) édesanyám édesapámmal együtt
- b) édesanyám egyedül
- c) édesapám egyedül
- d) édesanyám és nevelőapám
- e) édesapám és nevelőanyám
- f) egyéb

7. Hányan vagytok testvérek?

8. Mi édesanyád (nevelőanyád) legmagasabb iskolai végzettsége?

- a) általános iskola (9. osztály)
- b) középiskola (11. osztály)

- c) gimnázium, líceum
- d) szakközépiskola, technikum
- e) egyetem, főiskola

9. Mi édesapád (nevelőapád) legmagasabb iskolai végzettsége?

- a) általános iskola (9. osztály)
- b) középiskola (11. osztály)
- c) gimnázium, líceum
- d) szakközépiskola, technikum
- e) egyetem, főiskola

10. Véleményed szerint az alábbi felsoroltak közül melyik egy egyházi iskola elsődleges célja? Válaszd ki azt, amelyik szerinted a legfontosabb!

- a) Az, hogy minél több végzős diákja bejusson valamelyik egyetemre.
- b) Az, hogy minél több fiatal lépjen egyházi pályára.
- c) Teljes, harmonikus, Krisztus-követő embereket bocsásson ki.
- d) Minden irányban nyitott szellemű embereket neveljen.
- e) Sikeres, talpraesett, emberek hagyják el az iskolát, akik képesek érvényesülni a mai világban.
- f) Klasszikus műveltségű, a tudományokban és művészetekben jártas, intelligens embereket neveljen.
- g) Egyéb.

11. Járt a családjából valaki egyházi iskolába? (Több válaszlehetőség is van)

- a) senki
- b) édesanyám
- c) édesapám
- d) testvére(i)m
- e) anyai nagymamám
- f) apai nagymamám
- g) anyai nagyapám
- h) apai nagyapám
- i) egyéb

12. Szoktak-e olvasni a szüleid?

- a) édesanyám ige
- b) édesanyám nem

- c) édesapám igen
- d) édesapám nem
- e) egyéb

13. Naponta kb. hány órát nézel tévét, amikor otthon vagy? (Számjeggyel válaszolj!)

14. Hová szeretnél felvételizni?

15. Milyen pályára készülsz?

16. Te akartél ebben az iskolában tanulni?

- a) igen
- b) nem
- c) bizonytalan voltam

17. Kiknek a javaslatára választottad ezt az iskolát?

- a) senki
- b) édesanyám
- c) édesapám
- d) testvére(i)m
- e) anyai nagymamám
- f) apai nagymamám
- g) anyai nagyapám
- h) apai nagyapám
- i) egyéb rokonaim
- j) barátaim
- k) önállóan döntöttem így
- l) egyéb

18. Szerinted mik voltak a legfontosabb érvek az iskolaválasztásodban a szüleid számára?

- a) A vallásos nevelés, a lelki fejlődés
- b) Az erkölcsi nevelés
- c) Erős iskola, jók a továbbtanulási esélyeim
- d) Széles látókört biztosító gazdag kulturális élet, műveltség

- e) A jó közösség, barátok
- f) A nagyobb odafigyelés, az emberséges bánásmód
- g) Biztonságos körülmények között tudhatnak
- h) Egyéb.

19. Elégedettek-e a szüleid jelenleg az iskolával?

- a) egyértelműen igen
- b) nagyjából igen
- c) nagyjából nem
- d) egyértelműen nem
- e) nem tudom megítélni

20. Melyek azok a pozitív tapasztalatok, amikkel szerinted egy világi iskolában találkozhattál volna (s itt nem)?

21. Melyek azok a negatív tapasztalatok, amikkel szerinted egy világi iskolában találkozhattál volna (s itt nem)?

22. A te iskoládba csak vallásos gyerekek járnak?

- a) kizárólag
- b) nagyjából
- c) körülbelül a fele
- d) kisebbségben vannak
- e) senki sem az

23. Mit gondolsz, miért jelentkeznek ebbe az iskolába olyan, aki nem hívő?

24. Mit gondolsz, milyen hatással van ez az iskola arra, aki nem hívő?

25. Mit gondolsz, jó-e a többi tanulónak, ha nem hívő tanulókat is felvesznek?

26. Hogy érzed, a tanáraid többsége emberileg követendő példát jelent számodra?

- a) igen
- b) nem
- c) nem tudom

27. Ha igennel válaszoltál, miben?

28. Véleményed szerint a tanáraitok általában különböznek-e az állami iskolákban tanítóktól?

- a) igen
- b) nem

29. Ha igennel válaszoltál, miben?

30. Ha most jelentkezni középiskolába, választanál-e egyházi iskolát?

- a) igen
- b) nem
- c) nem tudom

31. Mit gondolsz, a későbbiekben milyen előnyt jelent majd számodra, hogy egyházi iskolába jártál?

32. Mit gondolsz, a későbbiekben milyen hátrányt jelent majd számodra, hogy egyházi iskolába jártál?

33. Van-e olyan valaki a családban, akivel őszintén beszélhetsz magánéleti problémáidról?

- a) igen, többen is vannak
- b) igen, van egy valaki
- c) nincs ilyen
- d) nem tudom

34. Ha igennel válaszoltál, ki(k) az(ok)?

35. Van-e olyan tanár az iskolában, akivel őszintén beszélhetsz magánéleti problémáidról?

- a) homlokegyenest más
- b) különbözik
- c) egy-két ponton egyezik

- d) hasonló
- e) teljesen megegyezik

37. Gyakran jártok a családdal templomba?

- a) igen
- b) nem
- c) néha
- d) soha

38. Járnak-e a szüleid a templomon kívül más lelki alkalmakra?

- a) édesanyám igen, édesapám nem
- b) édesapám igen, édesanyám nem
- c) igen, mindketten
- d) egyikük sem
- e) nem tudom

39. Jártál-e kisebb korodban hittanra?

- a) igen
- b) nem

40. Barátaid vallásos körből kerülnek ki?

- a) igen, kizárólag
- b) jórészt igen
- c) nagyjából nem
- d) egyáltalán nem

41. Mit gondolsz azokról az emberekről, akik nem hisznek Istenben?

- a) sajnálom őket
- b) nem fontos a számomra, hogy valaki hívő vagy sem
- c) lenézem őket
- d) tiszteletben tartom a véleményüket

42. Mit gondolsz a más felekezetek híveiről?

- a) megpróbálom meggyőzni őket
- b) az csak részletkérdés, hogy ki milyen felekezethez tartozik
- c) sajnálom őket
- d) lenézem őket
- e) tisztелеm őket

2. sz. melléklet

Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. sz. táblázat: A válaszadók lakhelye	25
2. sz. táblázat: A szülők iskolai végzettsége	26
3. sz. táblázat: Az egyházi iskolák elsődleges célja, a tanulók szerint	27
4. sz. táblázat: Szülők számára a legfontosabb érvek az iskolaválasztásban (a tanuló véleménye alapján)	27
5. sz. táblázat: A válaszadók lakhelye	30
6. sz. táblázat: A szülők iskolai végzettsége	31
7. sz. táblázat: Az egyházi iskolák elsődleges célja, a tanulók szerint	32
8. sz. táblázat: Szülők számára a legfontosabb érvek az iskolaválasztásban (a tanuló véleménye alapján)	33
1. sz. ábra: Szoktak-e olvasni a szüleik?	26
2. sz. ábra: Gyakran jártok a családdal templomba?	28
3. sz. ábra: Járnak-e a szüleik a templomon kívül más lelki alkalmakra?	28
4. sz. ábra: Szoktak-e olvasni a szüleik?	31
5. sz. ábra: Gyakran jártok a családdal templomba?	34
6. sz. ábra: Járnak-e a szüleik a templomon kívül más lelki alkalmakra?	34

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Imszticeei Violetta

Науковий керівник / Експерт

Автор Ілдіко Греба

Підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

9327

Кількість слів

70072

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати намісний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		6
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		238

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://www.ungparty.net/karpatalja/	249 2.67 %
2	https://kmkszt.com.ua/2017/09/17/karpataljai-magyar-nyelvu-oktatas-tortenete/	205 2.20 %
3	https://real.mtak.hu/23332/1/Nyelv_oktatas_politika.pdf	188 2.02 %
4	https://real.mtak.hu/23332/1/Nyelv_oktatas_politika.pdf	176 1.89 %
5	https://core.ac.uk/download/pdf/163097963.pdf	126 1.35 %